een uitgave van de
Vereniging voor Pieters- &
Academiewijk en Levendaal-West
www.palleiden.nl

HART VAN DE STAD KRANT

IN DIT NUMMER O.M.: *Loge La Vertu • Buren o.m.: Aad van Maanden en Abdulrahman Al-Afandi • brandbrief parkeren • Fijnstof afvangen in de Garenmarktgarage • Bijen in de stad • De Buurderij*

STADSONTWIKKELING

PLEIN AAN DE GARENMARKT

door Huub Frencken

Mooi resultaat met nog vele losse eindjes

De gemeenteraad heeft op 13 november het definitieve ontwerp voor het Plein aan de Garenmarkt en omgeving goedgekeurd. Een mooie afsluiting van een jarenlange discussie over dit monumentale deel van de binnenstad. Die discussie begon in 2012 toen de gemeenteraad in de nota 'Verder met de binnenstad' bepaalde dat het een 'aantrekkelijk plein' moest worden. Daarna volgden andere uitspraken, die parkeren op het dak van de garage mogelijk maakten. (Zie mijn eerste bijdrage erover in Hart van de Stadkrant 151, december 2016.) In dat artikel riep onze werkgroep Plein aan de Garenmarkt op om ideeën aan te dragen voor een plein waarop niet geparkeerd kan worden. Dat mondde uit in een pamflet dat we de gemeente hebben aangeboden. Gelukkig veranderde ook de gemeenteraad van mening. De raad nam in juli 2017 unaniem een motie aan, waarin werd gesteld dat "een mooie garage een mooi dak verdient". De motie en ons pamflet vormden het uitgangspunt voor de gemeentelijke planvorming. Nu het gemeentebesluit er ligt, zal dat mooie plein er komen. Met de nodige trots konden de wijkvereniging en de ontwerpers van de gemeente het plan op 16 oktober feestelijk presenteren.

Vervolg op de volgende pagina >>

Nummer 154
december 2018
oplage 3000
Redactie Marjolijn Pouw,
Charlotte Boschma,
Els Olden,
Carla van der Poel

De volgende krant verschijnt half april 2019. Inlevering van stukken voor 1 maart via redactieHvdS@palleiden.nl.

Vergroenen
Uit de plankaart en vogelvlucht-impressie wordt meteen duidelijk dat de belangrijkste opgave: het 'vergroenen', is gelukt. Circa 60% van het plein krijgt een groene inrichting. Door het speels vormgegeven gazon (van een kwaliteit als op de Lammermarkt) en door veel extra bomen, o.a. langs het Kort Levendaal, vóór de synagoge, op de Korevaarstraat en in groepjes op het dak van de garage. Ook komen er struiken en planten voor de verschillende seizoenen. Hier en daar maken geringe hoogteverschillen de inrichting speels en de natuurstenen banden om de bloembakken vormen op enkele plekken mooie zitranden. De inrichting nodigt uit tot verblijven, spelen en ontmoeten.

Plankaart Garenmarkt, afbeelding gemeente Leiden

Kwaliteit
Het plan zal worden uitgevoerd met standaardmaterialen die overal in de binnenstad worden toegepast, maar op het plein is ook ruimte voor extra kwaliteitselementen. Langs de groenvlakken komen natuurstenen banden en lijngoten met zachte ledverlichting (zoals op de hoek van de Lange Mare / Haarlemmerstraat), zodat het plein 's avonds mooi is aangelicht. Het plein zal ook in aanmerking komen voor een kunst-annex speelobject uit het fonds voor beeldende kunst in de openbare ruimte, zoals genoemd in Visienota Beeldende Kunst.

Natuuradaptatie
Het waterbergend vermogen van de ondergrond wordt flink uitgebreid door het weghalen van de verharding en een apart hemelwaterriool dat direct op een van de grachten loost. De groene inrichting en vooral de bomen zullen bijdragen aan het voorkomen van hittestress. Aan deze klimaatadaptatie worden echter grenzen gesteld door de verharding, die nodig is om evenementen op het plein mogelijk te maken.

Verkeer
De verkeerscirculatie wordt drastisch verbeterd, de routing over het plein verwijst naar het verdwenen bouwblok. Op 'rijlopers' langs de gevels is eenrichtingsverkeer ingesteld, waarop je maximaal 30 km per uur mag rijden. Vanuit de Breestraat kun je alleen via het Levendaal en de Oranjeboomstraat met de auto naar de Lammenschans rijden en op de Korevaarstraat is langs de in- en uitrit van de parkeergarage slechts ruimte voor langzaam verkeer richting centrum. In het gebied komen 246 fietsparkeerplekken.

Stedelijke functies
De gebruikerskwaliteit voor de bewoners wordt dus flink vergroot, maar het plein vervult ook stedelijke functies: het zal een visitekaartje van Leiden zijn, een fraaie presentatie van de stedelijke kwaliteit voor bezoekers die hun auto stallen in de garage. Ook houdt het plein zijn functie als evenementenplein op 3 oktober. Op dit laatste kom ik hieronder terug.

Losse eindjes
Het vele werk en overleg heeft dus een mooi resultaat opgeleverd. Maar we zijn er nog niet. Er liggen nog een paar 'losse eindjes' zoals:

Parkeren
In de brief van wethouder Spijker van 1 november aan de raadscommissie stedelijke ontwikkeling wordt een lange passage gewijd aan parkeren. De ambitie van het college is om "op maaiveld geen parkeerplaatsen te realiseren, behoudens enkele laad- en losplaatsen en mindervalide parkeerplaatsen op kenteken". Dat strookt met de wens van de werkgroep Plein aan de Garenmarkt. Daarom worden in het definitieve ontwerp de stroken vóór het Kruitschip en langs het Kort Levendaal ingericht als groenstroken, met zitelementen.
Het college stelt in zijn brief dat het de mogelijkheid openhoudt dat op die stroken parkeerplekken komen, als uit de aangekondigde herijking van het parkeer- en mobiliteitsbeleid voor de binnenstad zou blijken dat de parkeerdruk tijdens de spitsuren te hoog zou worden. Gelukkig heeft de gemeenteraad ingezien dat dit zou leiden tot onnodige vertragingen, overlast en kosten en dus heeft de raad op 13 november een motie aangenomen, waarin het college wordt verzocht te kiezen voor een plein zonder parkeerplaatsen en de terugvaloptie te schrappen.
Overigens is het vreemd dat het college in deze brief geen melding maakt van de mogelijkheid die aan de omwonenden zal worden geboden om te parkeren in de ondergrondse parkeergarage en van het omzetten van bezoekersparkeerplaatsen in vergunninghouderplaatsen.

Evenementen
Het plein is ook een van de evenementenpleinen van de stad. In het ontwerp zijn de 3 Oktoberfeesten als maatgevend beschouwd. Dat betekent dat het plein zodanig vorm is gegeven dat het Minikoraal en de Taptoe er kunnen plaatsvinden. Dat zal ongetwijfeld ook worden vastgelegd in de volgende versie van de Evenementennota. Maar ik hoop dat in die nota ook voorkomen wordt dat er op het plein harde ronkende en stampende muziek gemaakt mag worden, zoals het geval was tijdens evenementen als Leiden Culinair. Hiervoor wordt terecht aandacht gevraagd in het rapport over de

auditieve aspecten, dat op verzoek van de gemeente door de Leidse universiteit is opgesteld.

Beheer

In haar brief van 1 november onderstreept wethouder Spijker terecht het belang van goed beheer en onderhoud van het plein. Met het oog daarop zal de gemeente een Instandhoudingsplan opstellen. Over de inhoud daarvan wordt nog niets vermeld, maar gelukkig krijgt het plein de status van een hoogwaardig plein, van een vergelijkbare signatuur als de Lammermarkt. Hopelijk worden in dat instandhoudingsplan extra maatregelen getroffen voor het beschermen van het kwetsbare groen en andere extra kwaliteitselementen, zoals het beoogde kunstwerk. Vanuit de 3 Oktobervereniging zijn daarvoor bruikbare suggesties gedaan. Ook pleit ik voor het opstellen van een protocol voor de opbouw en afbraak van grote evenementen. Het protocol voor Werfpop in de Leidse Hout zou daarbij als goed voorbeeld kunnen dienen.

En zou het geen goede zaak zijn als de gemeente een onderhouds-convenant zou sluiten met de buurt als een soort adoptie-project? Daarin zou kunnen worden afgesproken dat gemeente, bewoners (inclusief Gemiva) en de winkeliers samen het plein zo gaan onderhouden dat het plein een mooi plein blijft.

Oplevering

Het college wil het plein en de parkeergarage begin 2020 gelijktijdig of kort na elkaar op laten leveren. Dat is alleen haalbaar als met de bouwer van de garage (Dura Vermeer Besix) overeenstemming wordt bereikt om ook het plein aan te leggen. Mochten de partijen niet tot overeenstemming komen, dan moet er een andere partij gezocht worden en dan zal de aanleg langer duren.

Tot slot

PALLeiden zal de ontwikkelingen goed in de gaten moeten houden, en dan heb ik het nog niet eens gehad over een nieuwe naam voor het plein. •

BUREN

LOGE LA VERTU STEENSCHUUR 4-6

door Marjolijn Pouw

Aan het einde van de 19e eeuw kocht de Leidse vrijmetselaarsloge "La Vertu" de panden Steenschuur 4 en 6 en zette er een nieuwe gevel voor. "La Vertu", opgericht in 1757, geldt als een van de oudste instellingen van Leiden. Oorspronkelijk konden alleen mannen lid van worden van de vrijmetselaars, maar tegenwoordig zijn ook vrouwen welkom. We spraken met Arjen Pels Rijcken, voorzitter van het bestuur van de Stichting Leids Maçonniek Centrum die tegenwoordig het pand beheert, en de secretaris Jan Floris Holsteijn. Later schuift ook bestuurslid Jerry van Tongeren aan.

Bolwerk of open?

Op mijn vraag of de vrijmetselarij nog steeds een gesloten bolwerk vormt zeggen Arjen en Jan Floris bijna tegelijk: "Nee, we zijn heel open. Alleen onze ritualen zijn geheim en worden niet met buitenstaanders gedeeld. Een ritual is wat we bij formele aangelegenheden uitvoeren, zoals de inwijding of bevordering van onze leerlingen. Het gaat daarbij om de inhoud en niet om de vorm. Er is dan ook geen sprake van een opgelegd, strikte reeks van handelingen zoals in een kerkdienst waar je niet van het ritueel mag afwijken. Bij de vrijmetselaars heeft elke loge de ruimte om het rituaal naar eigen inzicht uit te voeren, uiteraard binnen de marges. Rituaal verwijst bovendien naar onze Engelse herkomst."

Steenschuur 4-6. Boven is nog net een stukje van de passer te zien waarnaar het gebouw is genoemd, foto Chris Beresford

Oorsprong

Arjen Pels Rijcken: "In wezen zijn we een inwijdingsgenootschap met een aantal graden die je als vrijmetselaar zal doorlopen; je wordt ingewijd als leerling, bevorderd tot gezel, en verheven tot meester. De gedachte komt voort uit de Middeleeuwse metselaarsgilden, toen kathedralenbouwers maçons werden genoemd en georganiseerd waren in loges of werkplaatsen. Daarin leidden bouwers die de meestertitel behaald hadden hun leerlingen op tot gezel. Een gezel kon na het behalen van de hoogste graad op zijn beurt weer tot meestermetselaar of meesterbouwer bevorderd worden. In onze gebruiken verwijzen we nog steeds naar de bouwwereld, maar nu is het instrumentarium de metafoor voor datgene waar we als vrijmetselaars voor staan: opbouwen.

De loges zijn verenigd in de landelijke grootloge. In de loop van de tijd hebben ze een bredere functie gekregen. We zijn nu meer op de maatschappij in zijn geheel gericht dan de beperkte groep van onze leden, maar de aan de bouwwereld ontleende symboliek is gebleven. Ons gebouw wordt het Huis van de Passer genoemd."

HUIS VAN DE PASSER

Logo van de Leidse vrijmetselaarsloge, © Chris Bereford

Engelse herkomst

"De eerste loge ontstond ruim 300 jaar geleden in Londen, waar ook de eerste grootloge werd gevormd toen een aantal loges zich onder een bestuur verenigden. Loges vind je nu overal ter wereld, maar we kennen geen

wereldomvattend bestuur met een Paus of Patriarch aan het hoofd, zoals in de katholieke kerk of de Russisch orthodoxe. Elke loge heeft de ruimte om de vrijmetselaarsgedachte naar eigen inzicht in te vullen, al houden de grootloges onderling contact. Oorspronkelijk zijn we geënt op het Christendom en nog steeds speelt de Christelijke symboliek in onze ritualen een rol. Zo noemen we God de Opperbouwmeester des heelals en zijn er tal van verwijzingen naar de Bijbel, maar 70 % van onze leden is niet meer gelovig en dat kan dus ook. Je kunt bij je inwijdingsritueel overigens ook de Thora als basis kiezen, of de Koran. We hebben geen voorkeur op dat vlak, ons gaat het om het goddelijke in de mens. Elke benadering is een oefening in ruimte geven en respect tonen voor de ander."

Openstelling gebouw

Jan Floris Holsteijn: "Bij de huidige openheid past ook dat we ons gebouw openstellen voor bijeenkomsten die niet direct met de vrijmetselarij verband houden, maar er wel raakvlakken mee hebben. We moeten wel, want anders is het bijna niet meer te bekostigen. Om ons gebouw geschikter te maken voor verhuur gaan we binnenkort de benedenverdieping verbouwen. Gezelschappen die wat te vieren hebben zouden er gebruik van kunnen maken, bijvoorbeeld promovendi, mensen die een receptie willen houden of schrijvers. Laatst hadden we René van Rijckevorsel hier. Hij schreef de thriller Zwanenbroeders over de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap uit 's-Hertogenbosch, die het behoud van ons erfgoed al in 1318 hoog in het vaandel droeg. Jeroen Windmeijer was hier ook in verband met zijn nieuwe boek, Het Pilgrim Fathers Complot. Een van zijn personages pleegt een moord in onze loge en de ruimte moest natuurlijk tot in detail bestudeerd worden. Verder denken we aan studentenverenigingen die geen eigen gebouw hebben, zoals A.S.V. Prometheus (een culturele studentenvereniging met verdieping als doel MP), of Leiden United, dat Nederlandse en internationale studenten wil verbinden. Het moet wel bij ons passen en ontwikkeling op sociaal maatschappelijk vlak in brede zin dienen."

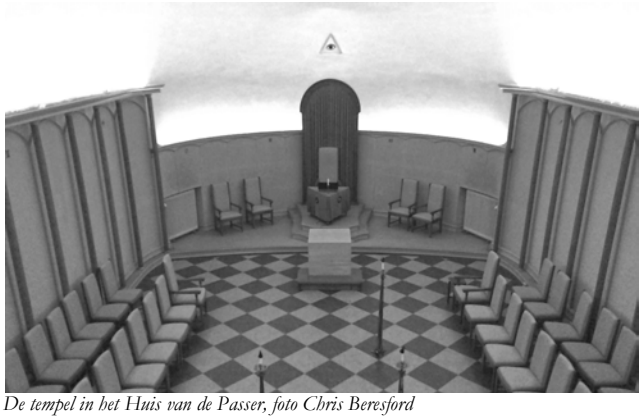

De tempel in het Huis van de Passer, foto Chris Beresford

Imago

Arjen Pels Rijcken: "Het imago van geslotenheid stamt uit de tijd dat de vrijmetselarij inderdaad een gesloten bolwerk was met strenge kledingvoorschriften, zoals het dragen van een rokkostuum. Nu is dat anders, maar we hebben nog steeds een elitair imago. Ten onrechte, want mensen zijn voor ons gelijk in waarde, ongeacht hun huidskleur, rang of stand. Dictaturen en streng religieuze, gesloten gemeenschappen houden niet van ons. Wij propageren de vrijheid van gedachte, en die staat haaks op hun hang naar controle en opgelegde, geestdodende orde. Ze verdenken ons van complotten om die omver te werpen, maar daar zijn we niet op uit. We willen dat mensen zich ontwikkelen en hun creativiteit gebruiken om zaken op te lossen zonder anderen te verdrukken. Eensgezindheid moet je niet willen afdwingen, maar bereiken door uitwisseling van ervaring en gedachten. Het gaat erom al pratend tot inzicht te komen en tegenstellingen op te heffen, zonder in giftige, hoogoplopende discussies te vervallen. Onze leuze is niet voor niets 'Ken Uzelve', de spreuk die in Delphi boven de tempel van Apollo was aangebracht om de bezoekers erop te wijzen dat ze bij zichzelf te rade moesten gaan als ze hun problemen wilden oplossen."

Drie Leidse loges

Jan Floris Holsteijn: "Er werken hier drie loges, La Vertu, L'Age d'Or, en Ishtar. De laatste is een gemengde loge, de andere twee laten alleen mannen toe. We komen wekelijks of tweewekelijks als broederschap bij elkaar met zo'n 25 tot 30 man. Dat is betrekkelijk vaak, maar het levert ook veel energie en ruimte op. De gemiddelde leeftijd in onze loge is 55. We willen meer jonge mensen aantrekken, maar die zijn vaak nog te zeer met hun gezin bezig of hun loopbaan. Als ze lid worden, dan zijn ze evenwel zeer enthousiast. Zelf ben ik op mijn 55e lid geworden. Ik liep vast in mijn werk, dat steeds meer een sleur begon te worden. De loge heeft me daar doorheen geholpen.

We hopen dat de openstelling van ons gebouw mensen op de gedachte brengt om zich bij ons aan te sluiten. We sluiten niemand uit, al voeren we natuurlijk wel gesprekken om te zien of we inderdaad bij elkaar passen."

•

BAM BAM
RESTAURATIE STEENHOUWERS

Bambam Restauratie Steenhouwers
Langegracht 70 C
2312 NV Leiden
071 8795794
06 51911160

www.stoeppaal.nl
www.bambamsteenhouwers.nl

HISTORIE

200 JAAR RIJKSMUSEUM VAN OUDHEDEN

door Carla van der Poel

Fiets je er voorbij dan valt het niet op, maar de opmerkzame wandelaar zou op de deur van Breestraat 27 een opvallende deurklopper kunnen zien in de vorm van een panterkop. Wat doet dit uitheemse dier daar?

De deurklopper van Breestraat 27 in de vorm van een panterkop, foto Sarah Hart

Breestraat 27

Breestraat 27 is het voormalige woonhuis van Caspar Reuvens (1793-1835), de eerste directeur van het Rijksmuseum van Oudheden. Hij had een omvangrijke bibliotheek van ruim 8000 boeken die in 1838, een paar jaar na zijn dood, in datzelfde huis door Luchtmans werd geveild. Oud is hij niet geworden, maar het museum zou zonder hem niet de naam en faam hebben die het nu heeft. In de twintigste eeuw was in datzelfde huis lange tijd de Openbare Leeszaal Reuvens gevestigd, het huidige BplusC, dat nu in de Nieuwstraat huist.

Archeologie

De vader van Reuvens, Jan Everhard Reuvens, een belangrijke jurist uit Haarlem, stimuleerde hem om net als hij rechten te gaan studeren. Hij begon daarmee in Amsterdam en Leiden, maar vervolgde zijn studie in Parijs toen zijn vader er een hoge functie kreeg. Daar kwam hij in aanraking met de door Napoleon veroverde kunstschatten, die te zien waren in het Musée Napoléon, het huidige Louvre, en raakte onder invloed van de schoonheid van de oudheid. Naast zijn studie rechten had hij de klassieke letterkunde opgepakt, de richting die hem veel meer interesseerde. Terug in Nederland kon hij in 1815 aan de slag als hoogleraar klassieke letteren aan het Athenaeum in Harderwijk. Toen dit onderwijs daar in 1818 werd opgeheven, waardoor zijn aanstelling verviel, benoemde men hem--op voorspraak van zijn leermeester D.J. van Lennep--in Leiden tot bijzonder hoogleraar archeologie. Reuvens werd daarmee de eerste hoogleraar in dat vak in de Noordelijke Nederlanden. In 1828 werd zijn taak uitgebreid en de functie omgezet in een gewoon hoogleraarschap.

Huwelijk

Mogelijk ontmoette hij bij Ars Aemula de schrijfster Sophie van Blussé, beiden volgden daar tekenlessen. Hij zou haar ook gewoon op het Rapenburg kunnen zijn tegengekomen, ze woonde daar op nummer 49. In 1822 trouwden zij op de buitenplaats Cronesteyn, Het echtpaar verbleef in de zomer op het landgoed Arentsburg aan de Vliet bij Voorburg. Reuvens kon lopend naar het Noordeinde en nam bij de Haagweg de trekschuit. In de winter woonden ze aan de Breestraat. De jonge hoogleraar was een voorstander van interdisciplinaire samenwerking: de ene studie kon niet zonder de andere. Hij maakte weleens de vergelijking met een bouwwerk: elk onderdeel doet ertoe. Zo had hij tijdens opgravingen in Voorburg (Forum Hadriani) een geraamte van een vrouw gevonden en riep de hulp in van de patholoog Eduard Sandifort om de doodsoorzaak vast te stellen.

Hoogleraarsportret van prof. dr. mr. C.J.C. Reuvens, door Louis Moritz (zonder jaartal). Foto RMO

Rapenburg

Bij zijn aanstelling werd Reuvens verzocht een nationaal museum van oudheden in te richten. De kern daarvan vormde de Marmora Papenburgica, de verzameling van 150 klassieke standbeelden uit de nalatenschap van de Amsterdamse koopman en schout Gerard van Papenbroeck die voorheen op Papenburg in Santpoort stond opgesteld. Sinds 1745 viel deze collectie in de Orangerie van de Hortus te bewonderen. Dat was echter niet de ideale omgeving voor deze marmeren beeldencollectie.

Even dreigde het museum niet in Leiden maar in Amsterdam te komen. Reuvens ging op zoek naar een geschikt onderkomen in onze stad en hij dacht daarbij aan het terrein dat sinds de kruitramp van 1807 de 'Ruïne' werd genoemd, waar zich nu het Kamerlingh Onnesgebouw bevindt. Door een bewaard gebleven schets kennen we zijn plannen: een nogal megalomaan gebouw met zuilen als in het Parthenon en een theater naar klassiek voorbeeld. Hij was duidelijk beïnvloed door zijn verblijf in Parijs en bezoeken in 1819 aan de oudheidkundige musea in Cambridge en Londen.

Aankoop van de panden

Om te beginnen kon hij in 1821 een aantal panden tussen het Rapenburg en de Papengracht, aan de Houtstraat aankopen en laten verbouwen tot een (nog klein) Museum van Oudheden. Tegenwoordig omvat Rapenburg 28 een veel groter perceel, toen betrof het een zestal zaaltjes. De plek bevond zich naast het Museum van Natuurlijke Historie, dat in 1820 zijn deuren had geopend. Dit blok kende een rijke geschiedenis. Aan de Papengracht bevond zich bijvoorbeeld sinds 1582 het Hof van Zessen. Deze naam was gekozen vanwege de zes nonnen die er woonden. De Rapenburgkant, destijds nummer 28B, werd in 1801 verworven door de curatoren van de universiteit om er een deel van de universiteitsbibliotheek in onder te brengen. Vanaf 1815 vergaderde men daar, in plaats van op het stadhuis. Ook woonden er enkele burgemeesters en een bewindvoerder van de VOC. Op Rapenburg 28c woonde onder meer Stoffel Jansz. Ellis, een schrijnwerker en de zoon van een achtergebleven Pilgrim Father.

88 jaar Breestraat
Reuvens stierf min of meer in het harnas. Na een veilingbezoek in Londen werd hij op de terugweg door een beroerte getroffen en overleed enige dagen later. Na zijn dood kwam de leiding in handen van een van Reuvens' assistenten bij zijn opgravingen van het eerste uur: dr. Conrad Leemans (1809-1893). Onder zijn leiding verhuisde het publieksgedeelte van het museum in 1838 naar Breestraat 28 (tegenwoordig zit daar restaurant Just Meet). Al in het eerste jaar kwamen er 3000 bezoekers, hoewel de presentatie als museum in een, weliswaar monumentaal, woonhuis niet helemaal tot zijn recht kwam. Maar het bleek vermaard tot over de grenzen. In 1848 bezocht de Deense sprookjesschrijver Hans Christiaan Andersen Leiden en vermeldt zijn bezoek aan het Museum in de Breestraat.
Willem Pleyte, de opvolger van Leemans, huurde in 1892, een paar extra zalen aan de Papengracht voor de Nederlandse collectie. Tegelijkertijd kon het museum in de Breestraat uitbreiden door het achterpand aan de Boommarkt erbij te kopen en een binnenplaats te overkappen. Soelaas voor het ruimtegebrek gaf dit niet, het ruimtegebrek dit werd pas opgelost toen een deel van de collectie naar het Etnografisch Museum werd overgebracht. Toen in 1926 het Museum voor Natuurlijke Historie vertrok, kwam het museum naar het Rapenburg en werden presentatie, onderzoek en depots verenigd in één gebouw. Sinds 1994 sieren twee bronzen plastieken van de Leidse beeldhouwer Frans de Wit de beide buitenhoeken van het RMO. Met dit contemporaine monument, een geschenk van de Historische Vereniging Oud Leiden, wordt Reuvens geëerd.

Toekomstbestendig
Van Reuvens is het via fameuze opvolgers als Leemans, Pleyte en vader en zoon Holwerda, een sprong naar het heden, maar het interdisciplinaire karakter dat hij zo voorstond is blijven bestaan. Sinds de jaren zestig zijn er formeel geen banden meer met de universiteit, maar de huidige conservatoren zijn in deeltijd hoogleraar Archeologie, Kunstgeschiedenis en Klassieke Talen. Het museum heeft een duidelijke afbakening. Het graaft buiten Nederland en heeft een grote staat van dienst als het om opgravingen in Egypte gaat. Als dank kreeg het de Tempel van Taffeh die bij de aanleg van de Assoeandam onder een 800 km lang stuwmeer zou verdwijnen. Nu prijkt de tempel in de ontvangstruimte. De opgravingen zijn zeker niet beperkt tot Egypte. Ook andere landen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika krijgen de hulp van Leidse archeologen. Het museum toont ook de bijzondere stukken van Nederlandse opgravingen. Iedereen kent inmiddels het masker 'Gordon', gevonden bij Matilo. Bij de viering van het 200-jarig bestaan in september was hét klapstuk de presentatie van het fraai gestileerde Romeinse bronzen wasbekken dat in 2016 was gevonden bij opgravingen in Rijnsburg.

Uitgangpunt
Uitgangspunt van het museum is om een breed publiek te laten kennismaken met de oude en vroege geschiedenis door de objecten zelf tentoon te stellen. Een belangrijk criterium is dat het verschillende doelgroepen tegelijk moet aanspreken. Grote tentoonstellingen die veel publiek trekken, maken het mogelijk om daarnaast kleine tentoonstellingen te maken. Digitale middelen worden achterwege gelaten; er zijn ter verdieping audiotours, onder andere ingesproken door mensen van het Jeugdjournaal. In vakanties zijn er veel gezinsactiviteiten en op zondagen is er de museumjeugduniversiteit. Er komen gemiddeld komen er 130.000 bezoekers per jaar. De tempelzaal leent zich goed voor lezingen, concerten en herdenkingen en is bij verkiezingen beschikbaar als stemlokaal.

Archeologie als inspiratie
Volgens Reuvens had de archeologie de taak om de samenleving te inspireren. Ook buiten zijn werk toonde hij dit principe door de deurklopper op zijn huis te laten modelleren naar een onderdeel uit de museumcollectie. Daaraan danken we die mooie panterkop. •

INGEZONDEN

EF-JE WEG

Burgemeester Van der Werf in het naar hem vernoemde park (foto uit 1884, fotograaf onbekend)

In 1894 wisten ze het nog: onze beroemdste burgemeester heette Van der Werf. Zo staat zijn naam op het standbeeld dat in dat jaar werd onthuld in het naar hem vernoemde park, aangelegd op de plek waar na de buskruitramp van 1807 alle gebouwen waren verdwenen. Maar in het internettijdperk heeft die eerbiedwaardige heer een deftiger naam gekregen: postuum een f-je erbij! Hij is opeens Van der Werff geworden. Kijk maar op Wikipedia. De uitbaters van Stadscafé van der Werff aan de Steenstraat hebben dat uiteraard overgenomen, met als gevolg dat alle toeristen die vanaf het station langs dat café de stad inlopen op het verkeerde been worden gezet. Wie doet er wat aan?
Els Olden •

architectenbureau
ANTON DE GRUYL

AANKOOP BEGELEIDING - VERBOUW - RENOVATIE - RESTAURATIE
HOGEWOERD 149 2311HK LEIDEN TEL 071 5147984
info@antondegruyl.nl www.antondegruyl.nl

Huber
06 - 546 922 87
bouw & installatie
glas in lood
Kleine en grote verbouwingen
Onderhoud en renovatie
Loodgieters- en dakwerk
Glas in lood
huberbouw.nl huber-glasinlood
E-mail: info@huberbouw.nl Rooseveltstraat 6 J Leiden

BUREN

AAD VAN MAANEN ANTIQUARIAAT KLIKSPAAN

door Charlotte Boschma

Aad van Maanen is samen met zijn zoon eigenaar van het antiquariaat Klikspaan in Leiden. Hij staat al jaren met boeken op de markt. Eigenlijk lag het niet voor de hand dat hij in de boeken zou gaan: "Mijn vader heeft in zijn leven alleen kinderboeken gelezen, bijvoorbeeld over de Tachtigjarige oorlog met ketters en brandstapels. Mijn moeder las streekromans. Dus van hen heb ik het niet!" Toch kwam zijn leven volledig in het teken van boeken te staan.

Afkomst

Aad van Maanen is in 1946 in Voorschoten geboren. Hij vertelt over zijn jeugd: "Ik kom uit een arbeidersgezin, mijn vader was tuindersknecht. Hij ging op zijn twaalfde al werken, ook al had hij een goed verstand. In een andere tijd had hij kunnen gaan leren. Mijn broer en ik hadden het geluk dat wij opgroeiden in de tijd dat kinderen uit arbeidersgezinnen door konden leren. Mijn broer hield van lezen en ik ben hem daarin gevolgd. Op de lagere school, de School met de Bijbel in Voorschoten, werd ook veel gelezen."

MO Nederlands

Op de middelbare school had hij een leraar Nederlands die hem liet kennismaken met de literatuur. Zo was hij diep onder de indruk van De Tienduizend Dingen van Maria Dermoût. Vanaf deze tijd is hij veel gaan lezen. En hij ging ook boeken kopen: "Vanaf mijn twaalfde fietste ik iedere zaterdag van Voorschoten naar de Korenbeurs in Leiden. Daar stond Borsboom met tafels vol afgeschreven bibliotheekboeken voor een kwartje. Ik had niet veel geld maar wat ik had gaf ik daar uit. En zo kwam ik op het idee Nederlands te gaan studeren."

Hij begon met MO Nederlands in Amsterdam, maar wilde toch het onderwijs niet in. Daarom ging hij naar de School voor Taal en Letterkunde in Den Haag. Hij vertelt: "Ik zat in Amsterdam op kamers maar wilde terug naar Voorschoten. Ik had verkering en wilde niet meer leren, maar geld verdienen. De School voor Taal en Letterkunde was een deeltijdopleiding.

Naast school vond ik toen mijn eerste baan als corrector bij het Leidsch Dagblad. Dat heb ik drie jaar gedaan. Je zat met drie correctoren in een ruimte tussen de zetterij en de redactie. Er zat een luikje tussen de ruimtes, de mensen van de zetterij gooiden de gezette tekst in een bakje. Mijn schoonvader zag op een gegeven moment een vacature bij de universiteitsboekhandel Ginsberg voor een rechterhand van de directeur. Daar heb ik op gesolliciteerd en ik werd aangenomen. Dat verdiende beter – slecht overigens, heel slecht, maar beter dan als corrector."

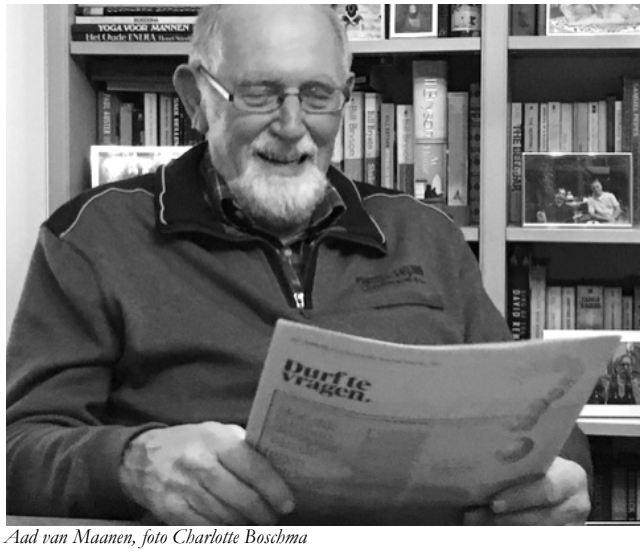

Aad van Maanen, foto Charlotte Boschma

Boekhandel Ginsberg

Bij Ginsberg werkte Aad van 1970 tot 1979 op de vestiging op het Kort Rapenburg. Hij deed de inkoop, ook voor de vakgebieden medicijnen, filosofie, psychologie en sociologie. Op de Breestraat zat de vestiging waar literatuur en juridische boeken verkocht werden. "Ik beheerde de import van Duitse, Engelse en Amerikaanse boeken. Ik ontving iedere dag stapels uitgeversaanbiedingen vanuit de hele wereld en maakte selecties en bepaalde de voorraad. Ik had ook contact met de universiteit, vooral in de zomermaanden wanneer besloten werd wat de verplichte boeken waren. Ik vond het leuk en was nooit weggegaan als het niet uit nood was. Toen Ginsberg 65 werd, verkocht hij de zaak aan Wolters Kluwer. De boekhoudster en ik waren eerder benoemd tot adjunct-directeur. Maar ik werd al heel snel op staande

voet ontslagen omdat ik een boek van 11 gulden met korting aan een ex-collega van Ginsberg had verkocht. Dat mocht gewoon, het was een excuus om van me af te komen. Ik had net een huis gekocht, twee kleine kinderen en ik zat thuis zonder volledige ww. Een enorme toestand. Het werd een rechtszaak en de rechter wilde schikken maar dat wilde ik niet. Ik wilde geen geld maar eerherstel. En ik heb gewonnen, ze hebben alles moeten betalen, de uitkering en de advocaat."

Kort Rapenburg 1967 (Ginsberg zat aan de linkerkant), fotograaf onbekend

Koninklijke Bibliotheek Den Haag

Na een maand of zes vond Aad werk bij de Koninklijke Bibliotheek (KB) in Den Haag. Hij werd 'organisator cataloguing in publication'. Hij ging 400 gulden meer verdienen, maar hij zegt: "Het was een goede baan maar het heeft nooit mijn hart gehad. Mijn hart lag in de boekhandel. Tekenend is dat ik vanaf 1981 met boeken op de markt ging staan met een compagnon. We begonnen vanaf nul, we zijn naar rommelmarkten gegaan om een collectie op te bouwen. We hebben een paar mazzeltjes gehad en goede inboedels en restanten kunnen kopen. Dus we hadden voorraad. We stonden op de slechtste plek op de markt, bij de paaltjes rond de Hooglandse Kerk waar het altijd waait. Er stonden twee kramen: de notenkraam en wij. De omzet was slecht, als we honderd gulden op een dag hadden waren we tevreden. Maar het groeide en ik ging steeds een dag minder bij de KB werken. Ik heb 29 jaar bij de KB gewerkt, op het eind nog maar één dag in de week. En nu werk ik nog steeds als boekhandelaar".

Antiquariaat Klikspaan

Aad heeft de compagnon uitgekocht en is nu met zijn zoon Axe (genoemd naar Axe de Jomsviking uit Eric de Noorman) eigenaar van Klikspaan. Axe doet de markt, Aad doet het computerwerk, het voorbereiden van de markt en de inkoop. Grote inkopen doen ze gezamenlijk. Al heel vroeg begonnen ze met de verkoop via internet. Aad zegt: "Ik ben digibeet maar had al snel door dat je het niet zou redden zonder internet. Dus dat doen we al negentien jaar. Buiten de stad heb ik twee opslagen, in de ene staan 37.000 genummerde boeken, die staan op internet en zijn meteen bereikbaar. In de andere opslag staan een kwart miljoen onuitgezochte boeken. Uit de beginjaren zit er rommel bij, zoals afgeschreven bibliotheekboeken. Die kunnen we wel wegdoen, die zijn niets meer waard. Maar tussen deze boeken staan ook pareltjes. Ik heb vanaf het begin af aan dingen gekocht die me obscuur leken. En dat betaalt zich uit want op internet is een boek dat nergens wordt aangeboden bijzonder. Ook verkoop ik nog steeds zeldzame obscure boekjes aan mijn oude werkgever, de KB."

Inkoop

Aad van Maanen koopt zijn boeken voornamelijk bij particulieren, vaak na een verhuizing of overlijden. Hij koopt uiteenlopende collecties: "Zo kocht ik de hele collectie van een entomoloog. Dat raak je altijd kwijt. En een paar weken geleden 75 meter boeken van een hoogleraar Assyriologie. Je pakt zo'n doos en komt een wat populairder boek over Nimrod tegen. Dat kan wel op de markt, ik probeer hele specialistische boeken een paar weken op de markt. Vaak raak ik ze via via kwijt.
Het duurste boek dat ik ooit verkocht heb was ook gewoon op de markt. Het was het boek Mekka van Snouck Hurgronje, met alleen maar foto's. Ik gaf het aan mijn zoon mee en zei dat ik er 10.000 euro voor wilde hebben. Hij dacht dat we het nooit zouden verkopen, maar ik zei: probeer nou maar. Het lag nog niet in de kraam of een van onze vaste klanten, een journalist van de Telegraaf, zag het. 'Wat kost het', riep hij, 'ik moet het hebben'. Omdat het een vaste klant was ging er wel wat van de prijs af, hij nam het mee voor 8000 euro. Een van de leukste dingen van dit vak is het contact met de mensen. Ik heb een goed geheugen, ik ken nog mensen van 29 jaar geleden toen ik op de markt begon. Ik weet precies wie wat wil hebben en hou vaak boeken apart voor mensen."

Aads Leidse boekjes

Aad is niet alleen boekhandelaar, hij geeft ook ieder jaar een boekje uit als nieuwjaarsgeschenk, altijd met een Leids onderwerp. Zo was er bijvoorbeeld een boekje over de Leidse auteur Klikspaan door Karel Bostoen en over Jan Wolkers in Leiden door Dick Matena. Ook dit jaar komt er een boekje uit. Verder is hij een enthousiaste lezer gebleven. Hij zegt: "Ik heb altijd literatuur gelezen, liefst in de originele taal. Mijn grote interesse is de Duitse literatuur en cultuur. Duitsland is een cultuurland, met beroemde schrijvers en componisten. Maar ook het land van de holocaust. Die merkwaardige combinatie heeft mij altijd geboeid. Hoe heeft het zo kunnen ontsporen. Dat het land van Goethe ook het land van Auschwitz is. Ik hou van Kafka, Herman Broch, Joseph Conrad, mijn grote favoriet is Heimito van Doderer. Maar ik hou ook van poëzie en non-fictie. Vroeger had ik een aantekenboekje waarin ik de belangrijkste boeken op ieder gebied noteerde, om nog te lezen. Je denkt dat je eindeloos de tijd hebt om te lezen. Wat jammer dat het niet zo is!" •

EkoPlaza
de biologische supermarkt
van Nederland
Voor smakelijke biologische producten bent u bij ons aan het juiste adres!
Breestraat 127, Leiden
Volg ons op:
www.ekoplaza.nl

Gratis waardebepaling van uw woning?
Bel 071-5162376 voor een afspraak

RE/MAX

RE/MAX Makelaarscentrum Leiden
Levendaal 73 -75
2311 JE te Leiden
Tel 071-5162376
www.remax.nl/leiden
www.remax.nl/christurk
christurk@remax.nl

INITIATIEF

LOKHORSTKERK WINTER- EN VOORJAARSPROGRAMMA

Het komende seizoen zijn er in de Lokhorstkerk weer diverse muzikale en culturele activiteiten gepland. De toegang is vrij, al is een vrijwillige bijdrage na afloop welkom. Ze worden georganiseerd door de vrijzinnige leden en vrienden van het Doopsgezind-Remonstrantse samenwerkingsverband leiden en omstreken.

Practicum Musicae-concerten
Op donderdagmiddag 31 januari is het eerstvolgende concert in de seizoenreeks van Practicum Musicae-verrassingsconcerten. Die vinden plaats op de laatste donderdagmiddag van elke maand van 17.00 – 18.00 uur, dus vervolgens op 28 februari, 28 maart, 25 april, 23 mei en 27 juni. De musici zijn jonge dubbeltalenten die zowel aan de Leidse universiteit studeren als aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Als ensemble of solo laten zij hun lievelingsmuziek klinken uit een tijd van vier eeuwen terug tot vandaag de dag. Zie www.doreleiden.nl/, waar ook de concerten aangekondigd zijn van andere kamermuziekgezel-schappen en kamerkoren die in de Lokhorstkerk optreden.

Overige algemene activiteiten
wo 16 jan 20.00 – 22.00 uur: Lezing "Dood en begrafenisrituelen" Geloof en zingeving bepalen de visie op de dood en de uitvaart- en begrafenisrituelen. René Dullaart en Riekie Esser, begrafenisondernemers van Effero uitvaartverzorging, nemen ons mee in de rituelen vanuit de joodse, islamitische, rooms-katholieke en protestantse traditie.
wo 20 feb 19.30 – 22.00 uur: Film met toelichting en gesprek na afloop De filmtitel is nog onderwerp van bespreking, nadere informatie volgt op www.doreleiden.nl/. De toelichting wordt gegeven door Jan van der Veer.
wo 10 april 2019 20.00 – 22.00 uur: Toneel-/vertelvoorstelling "Zit er nog rek in?" Vragen van alle tijden, rekkelijk en precies, toen en straks. Een voorstelling in het kader van 400 jaar Remonstranten - met verteller Marijke Broekhuijsen en drie muzikanten - die morele vragen en dilemma's in onze tijd verkent. Het beroemd geworden conflict tussen Arminius en Gomarus ging in eerste instantie over de vraag: heeft God alles in het leven voorbeschikt of heeft de mens zelf nog invloed op zijn leven?
vrij 19 april 19.30 –20.30 uur: Muzikale Goede Vrijdagvespers De bedoeling van deze samenkomst is om door middel van passiemuziek in een liturgische omlijsting de bijbelgebeurtenissen van Goede Vrijdag door het publiek te laten mee beleven. De vespers wordt geleid door ds. Sonja van der Meulen in samenwerking met een kamermuziekensemble.

Barend Kraal •

De Lokhorstkerkzaal tijdens een Practicum Musicae-concert, © Practicum Musicae

DE SCHILDERSCOMBINATIE
sterk werk
Mike Omtzigt
Levendaal 6a, 2311 JL Leiden, 06 - 52 69 50 48
www.deschilderscombinatie.nl

EX LIBRIS
boutique hotel
Kloksteeg 4
2311SL Leiden
The Netherlands
www.hotelexlibris.com
service@hotelexlibris.com
+31(0)71 240 86 36

BUREN ONDERNEMEN

JACQUES RUIJGROK, THE PAINTING LADY

door Marjolijn Pouw

The Painting Lady, Korevaarstraat hoek Hoefstraat, foto © Jacques Ruijgrok

Lijstenmaker Jacques Ruijgrok zit al vijftien jaar op de hoek van de Korevaarstraat en de Hoefstraat. Ondertussen heeft hij drie grote verbouwingen van het kruispunt op de Jan van Houtbrug doorstaan. "Het gaat er nog steeds niet goed" zegt hij, wijzend op de file voor het stoplicht op de Jan van Houtbrug en de aan twee kanten over de stoep tegen elkaar in razende fietsers, scooters en brommers met daartussen verschrikte wandelaars.

Familiegeschiedenis

De Ruijgrokken komen niet uit Leiden, maar uit Wassenaar, waar opa Ruijgrok in de Langstraat een boerderij met veertig koeien had. De boerderij is afgebroken, nu zit er de Hema. De familiegeschiedenis is tot in de 15e eeuw uitgezocht door de Vereniging Ruijgrok, een groep familieleden die zich om de geschiedenis van hun voorgeslacht met vertakkingen over de hele wereld bekommert en familiereünies organiseert. "Bij gebrek aan belangstelling is de Vereniging onlangs opgeheven", vertelt Jacques. "Er kwamen alleen nog maar mensen van onze leeftijd. De jongeren zijn te druk met hun apps en telefoontjes maar er valt nog steeds veel te ontdekken, hoor. Neem onze familienaam. Het eerste deel, 'Ruijg' is nog wel te plaatsen. Dat betekent ruigte of riet en staat in verband met moeras en wat daarin groeit. Maar wat rok in die combinatie inhoudt? Daar zijn we nog niet achter. En dan de spelling. Er zijn nogal wat varianten: Ruijgrok, zoals in mijn naam, maar je ziet in de oude gemeentelijke en kerkelijke archieven ook Ruigrok, Ruyghrock, Ruijghrok of andere spellingen, zoals het de dominee, pastoor of klerk ooit uitkwam. Soms met van der Werve, van de Werf, van den Werf of van der Werf erachter. Het is allemaal terug te vinden in de doop- en koopakten die we aantroffen. We zijn tot 1460 teruggegaan."

The Painting Lady

"Van huis uit ben ik werktuigbouwkundige. Mijn vrouw werkte in een winkel aan de Schoolstraat in Wassenaar, waar materiaal voor kunstschilders werd verkocht. Ze schildert zelf ook. Die winkel werd opgeheven en de klanten vonden dat erg jammer. Toen er in de Schoolstraat een slagerij vrijkwam zeiden ze tegen mijn vrouw: 'waarom begin jij daar niet zo'n winkel?' en toen zijn we met The Painting Lady begonnen. Als beeldmerk kozen we de Distelvlinder, waar we de winkel naar hebben genoemd. Die vlinder wordt vanwege zijn kleurige vleugels ook wel aangeduid als de The Painted Lady. Er wonen nogal wat expats in Wassenaar en een aantal van hen is klant bij ons. De Engelse benaming leek ons dus wel gepast, maar dat werd The Painting Lady als eerbetoon aan mijn vrouw. We hadden de winkel natuurlijk ook Het Palet kunnen noemen, of Het Penseel, maar daar heb je er al zo veel van. Dit is veel leuker. En met zo'n Engelse naam weten ze over de hele wereld meteen waar je in handelt. The Framing Husband was met het oog op mijn inbreng ook wel een goede naam geweest, want ik begon al gauw mee te werken door lijsten te maken en passe-partouts."

Distelvlinder of Geverfde Dame, illustratie Internet

The Framing Husband
"De winkel liep goed, maar er kwamen steeds meer klanten die ook om een passe-partout en lijst vroegen. Toen ben ik die gaan maken en dat liep nogal uit de hand. Voor ik het wist was ik avond aan avond aan het werk en toen hebben we de beslissing genomen om er dan maar mijn beroep van te maken. Ik verruilde mijn baan als werktuigbouwkundige dus voor het zelfstandig ondernemerschap als lijstenmaker. Daar heb ik nooit spijt van gehad, want ik heb goede klanten die terug blijven terugkomen. Daar zijn ook musea en galerieën onder. Het werken voor hen is interessant vanwege allerlei nieuwe inzichten over het werken met UV-werend museumglas, ophanging, zuurvrij karton enzovoort. Nieuwe glassoorten spiegelen overigens minder dan de ouderwetse. En we zijn gelukkig weer van dat matte, ontspiegelde glas af.

De plek
Ik ben begonnen op de Nieuwe Rijn, ver genoeg van de winkel in Wassenaar om mijn vrouw niet in de weg te zitten--dat zou verkeerd uitpakken. De winkel aan de Nieuwe Rijn was eigenlijk te groot en na een paar jaar ben ik hier terecht gekomen. Ik heb het interieur opgeknapt en ben er ingetrokken. De winkel is niet groot, maar met een beetje passen en meten is het goed te doen. Het bevalt me hier best, het is een gezellig buurtje. Je zit hier midden in de stad, maar toch kennen de mensen elkaar allemaal. We maken graag een praatje. Dat ik midden tussen de jongeren zit is wel eens lastig. Niet dat ze vervelend zijn, maar je moet elke nieuwe lichting telkens weer opvoeden. Dan vraag ik ze of ze weten wat de ruit kost waar zij hun fietsen tegenaan zetten of hun overvolle vuilniszakken. Gelukkig is er minder zwerfvuil door de ondergrondse vuilcontainers, maar soms is de containerpas zoek en dan staat de boel ouderwets op straat tegen mijn gevel aan. Dat is niet leuk voor mijn klanten. De peuken die ze wegschieten vind ik ook nogal vies, het worden er van lieverlee honderden. Dan vraag ik ze om die peuken niet op straat te gooien maar in de put. O, raakt die daardoor verstopt? Dat wist ik niet. Dat wordt dus een asbak. Ook vraag ik ze om hun fiets ergens anders te zetten en meestal doen ze dat. Dan staan ze rijen dik aan de overkant."

Verkeersperikelen
"Ik heb hier drie grote verkeersverbouwingen meegemaakt. Eerst de Korevaarstraat, vervolgens de Jan van Houtbrug en de ovale rotonde voor de Centrumroute en nu ook nog de bouw van de parkeergarage op de Garenmarkt. Dat is niet goed voor de zaak, want de straat is dan een tijd lang opgebroken. De ingang van het Plantsoen en de Jan van Houtbrug zien er nu een stuk beter uit, maar met het verkeer blijft het tobben. Vroeger kon iedereen de Korevaarstraat over. Vervolgens alleen nog bussen en zogenaamd langzaam verkeer en nou alleen nog maar dat laatste. Toen de straat alleen voor bussen toegankelijk werd liep het mis, omdat ze elkaar niet passeren konden zonder de fietsers weg te drukken. Toen zijn er aan weerszijden van de Korevaarstraat en de Jan van Houtbrug fietspaden gemaakt. Omdat fietsers en brommers zich niet aan de regels storen en rustig tegen het verkeer inrijden, ook waar dat niet kan, gaat het soms nog maar net goed. En dan heb je van die fietsers die met hoge snelheid en zo'n bak voorop over de stoep rijden, rakelings langs mijn klanten die dan bijna geschept worden als ze de winkel uitkomen. Je bent hier soms je leven niet zeker. Het stoplicht op de brug is ook een ramp. De auto's staan daar net als voor de verbouwing iedere ochtend te stinken terwijl ons verbetering was beloofd. Waarom verzinnen ze daar niks op?"

Doorgaan of stoppen?
"Mensen vragen me wel eens hoe lang ik nog doorga met de zaak, want ik ben niet meer de jongste. Ze hoeven zich niet ongerust te maken. Ik ga door." •

NVM
Doezastraat 21, 2311 GZ Leiden
Tel.: 071-512 00 06
info@fick.nl | www.fick.nl

INITIATIEF

BRANDBRIEF PARKEREN

(Fout) parkeren op het Pieterskerkplein
Buurtbewoners zijn het lange en vele parkeren op het Pieterskerkplein zat. Klaske van der Mandele schreef mede namens hen een brandbrief aan de gemeente. Hieronder de samenvatting.

Structureel probleem
Het Pieterskerkplein wordt veelvuldig als parkeerterrein gebruikt. Bezoekers van evenementen in de kerk zetten rustig hun auto op het plein zonder een ontheffing parkeerverbod. Maar ook werklieden of mensen die de stad in gaan of in de buurt een hapje willen eten. Het is een structureel probleem. Het gebeurt zowel overdag als 's avonds, door de week en in het weekend.

Handhaven gebeurt niet of nauwelijks
Wij ervaren dat de gemeente zeer inconsistent is in het handhaven van het parkeerbeleid. Op het Rapenburg en de Pieterskerkgracht bijvoorbeeld wordt regelmatig gecontroleerd, maar op het Pieterskerkhof niet of nauwelijks. Het is zelfs zo dat scanauto's die over de Pieterskerkgracht rijden bij de hoek met het Pieterskerkhof omdraaien en terugrijden. Zij rijden geen 'rondje Pieterskerk' terwijl dit toch niet veel tijd kost. We hebben de heer Lenferink en de wethouders Van Delft en Leewis al per brief op dit probleem gewezen en erop aangedrongen om het parkeerverbod te handhaven, maar tot op heden zonder resultaat. We moeten zelf de politie/parkeerwacht inschakelen. Om inzicht te krijgen in de handhavingsinspanningen van de gemeente hebben we middels een WOB-verzoek de kopieën opgevraagd van de boetes die sedert 1 januari 2018 zijn uitgedeeld voor fout parkeren op het Pieterskerkhof.

Geparkeerde auto's tijdens de Boekkunstbeurs in de Pieterskerk op 10 en 11 november, foto Klaske van der Mandele

Op het plein parkeren is uitnodigend
Wij merken dat mensen bewust fout parkeren op het plein. Hen aanspreken op hun gedrag helpt niet. Ze laten hun auto dan meestal demonstratief staan. Fout parkeren wordt ook wel heel gemakkelijk gemaakt. Los van het feit dat er niet of nauwelijks wordt gehandhaafd, ontbreken er paaltjes en kettingen, je kunt dus te allen tijde zo het plein oprijden. Bovendien hebben de auto's van toeleveranciers en personeel van de Pieterskerk die wel met een ontheffing op het plein staan, een aanzuigende werking. Wij begrijpen dan ook niet dat het Hooglandse Kerkplein is afgeschermd met vaste en uitneembare palen, maar dat deze ontbreken bij de Pieterskerk.

Tot slot
Wij spraken een medewerker van de Pieterskerk er tijdens de Boekkunstbeurs op aan dat er veel foutgeparkeerde auto's op het plein stonden en vroegen wat de kerk eraan deed om fout parkeren te voorkomen. Hij gaf aan dat de organisatoren van een evenement een regelement ontvangen waarin staat dat er op het plein niet geparkeerd mag worden. Vervolgens is het aan hen om te beslissen of ze zich hieraan houden. Doordat de buurtbewoners aangaven dat hun tolerantiegrens is bereikt, was de medewerker bereid in de kerk om te roepen dat de foutparkeerders hun auto's op het plein maar beter konden weghalen.

Gemeente neem uw verantwoordelijkheid
De buurt verzoekt de gemeente dan ook met klem om haar verantwoordelijkheid te nemen voor de handhaving van het parkeerbeleid door:
1. het Pieterskerkplein en -hof intensief te controleren op fout parkeren, o.a. door de scanauto's hiervoor in te zetten;
2. preventieve maatregelen te nemen, door de ontbrekende kettingen en palen rondom het plein te herstellen;
3. in overleg met de buurt duidelijke instructies te geven aan de medewerkers van de Pieterskerk over het beheer van de uitneembare palen.

De gemeente heeft inmiddels al laten weten dat de ontbrekende kettingen weer terugkomen en er uitneembare paaltjes worden geplaatst. Ook zal er vaker gecontroleerd gaan worden op fout parkeren.

Klaske van der Mandele •

STADSONTWIKKELING

PLEZIERVAART EN OVERLAST GALGEWATER

door Marjolijn Pouw

Met de welvaart is behalve het straattoerisme ook de pleziervaart toegenomen. Dat veroorzaakt nogal wat hinder voor de woonboten in onze grachten. Bewoners van het Galgewater deden hun beklag bij de gemeente. We bespraken het met ze.

Verstoord woongenot
Aan het uitzicht zal het niet liggen. Het grote raam aan het water kijkt uit op de Stadstimmerwerf en de aan de kade afgemeerde rijnaken. Ook de Rembrandtbrug, die de Weddesteeg met de overkant verbindt, is te zien. Het is er heerlijk wonen, maar de laatste tijd komt daar vooral in het zomerse hoogseizoen de klad in. Plezierboten varen af en aan. Ze komen van de Kaag en de Brasem en gaan welgemutst, met technomuziek op evenementensterkte in Leiden op zoek naar vertier. Soms varen ze zo dicht langs onze woonboten dat die bijna van hun ankers worden gelicht. Zeg je daar als bootbewoner wat van, dan kun je een bekend obsceen gebaar als antwoord verwachten en soms zelfs een ontbloot achterste, vertelt een van de bewoners: "We hebben de gemeente gevraagd om de in Leiden geldende vaarregels te handhaven", voegt ze eraan toe. "Daar komt het kennelijk niet van. Het gemeentelijke Team Ontwerp en Mobiliteit antwoordde keurig dat ze een "beleidsdocument gaan opstellen om nadere regels te stellen voor het verkeer op het water", waarmee de golfslag beperkt zou kunnen worden en "oplossingen benoemd".

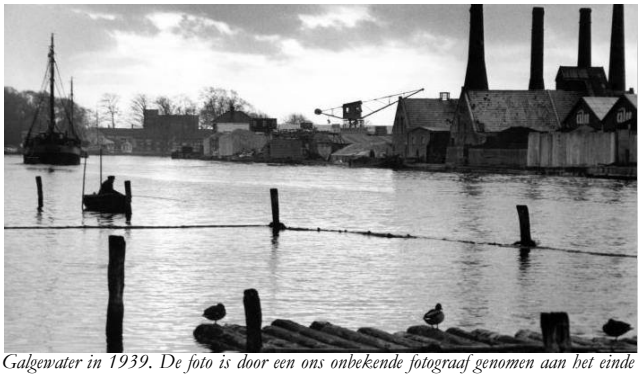

Galgewater in 1939. De foto is door een ons onbekende fotograaf genomen aan het einde van het Galgewater. Rechts het huidige Werninkterrein waar destijds kalkovens stonden, op de voorgrond hout van Noordman dat gewaterd wordt.

"Dat document is er al in de vorm van vaarregels. De brief is verder zo vaag dat je er niets mee kunt beginnen en gaat voorbij aan onze belangrijkste klachten: de geluidshinder en het vuilnis dat achteloos overboord wordt gekieperd. Vroeger nestelden hier meerkoeten, maar dat kun je tegenwoordig wel vergeten. De hoge hekgolven slaan hun nesten kapot. De drukte en het lawaai zijn te groot, om nog maar te zwijgen over de rommel. Wat we ook merkwaardig vinden is dat de gemeente niets doet om de vaarregels te handhaven. Waar zijn die dan voor? Je kunt de pleziervaart net zo goed meteen een vrijbrief geven. De horeca heeft niets aan de pleziervaarders, want ze eten en drinken meestal op hun boot. Aanleggen mogen ze hier niet, maar ze leggen de boot op een beschut plekje waar ze ongezien hun rommel achterlaten. Plassen doen ze tegen de walkant. Een buurman was het zo zat dat hij van de brug af een emmer water over een lawaaiboot uitstortte. We zullen maar niet vertellen wat voor scheldwoorden hij naar zijn hoofd kreeg, gelukkig kon de schipper niet van de boot af. Op de wal is het 't hele jaar door ook 's nachts nogal rumoerig. Dronken jongeren gebruiken de gracht om wild te plassen of in kotsen, maar ze klimmen gelukkig niet op onze boten. Een van die jongeren is vorig jaar te water geraakt en verdronken. Er zouden weer van die ouderwetse plaskrullen moeten komen. Gemeente, doe er wat aan, en stuur niet van die vage brieven als reactie." •

BUREN ONDERNEMEN

ABDULRAHMAN AL-AFANDI SYRIAN DELIGHTS

door Marjolijn Pouw

In november is Adulrahman Al-Afandi bij Zafran in de Raamsteeg met de verkoop van zijn Syrische lekkernijen begonnen. Of zijn onderneming kans van slagen zou hebben had hij tevoren geprobeerd in een pop up stand bij V&D toen die zaak nog bestond. Zijn prachtige koekjes zijn ook op de zaterdagse markt te koop.

Achtergrond

De passie voor gezond, mooi en lekker gebak zit Abdulrahman in het bloed. Zijn oom en neven hebben in Syrië vier banketbakkerijen. De smaak van hun koekjes kon hij maar niet vergeten, en nu is hij zijn eigen bakkerij begonnen. "Je hebt hier veel Marokkaanse en Turkse bakkers en wat ze maken lijkt op ons gebak", zegt hij, "maar de smaak is heel anders. Die wilde ik overbrengen naar Nederland, want die miste ik nogal. Daarom ben ik hier een bedrijfje begonnen. In 1999, toen ik een jaar of tien was, ben ik met mijn moeder naar Nederland gevlucht. We woonden in Aleppo, op ruim 100 meter afstand van de Souk. Vanuit ons raam kon je de citadel zien en toen we in Leiden kwamen wonen zagen we dat er ook hier een Burcht was. Dat was wel vertrouwd, want de Burcht is ook een citadel. Maar heimwee houd ik.

Abdulrahman Al-Afandi in traditionele kledij voor zijn kraam bij Zafran, foto Sarah Hart

Opleiding

Na de basisschool en een vervolgopleiding ben ik de 4-jarige middelbare laboratoriumopleiding voor analist gaan doen, met als specialisme technologie. Nu maak ik vaccins voor de farmaceutische industrie, maar ik wil doorgroeien. Naast mijn werk volg ik een HBO-opleiding bedrijfskunde en bedenk de recepten voor onze koekjes, die mijn vrouw vervolgens bakt. Zij kwam in 2010 naar Nederland en is nu onze chef-kok en huisvrouw. In Syrië was ze werktuigbouwkundige. Het onderwijssysteem is daar anders dan hier. Daar bepaalt de school welke kant je op gaat en dan moet je die opleiding volgen. Voor haar was boekhouden uitgekozen, maar dat wilde ze niet en toen is het werktuigbouwkunde geworden.

Koken en bakken leer je in Syrië niet op school maar thuis, bij je moeder en je tantes. Als een meisje kan koken, zegt ze: 'Ik ben zo ver', wat betekent dat ze aan trouwen gaat denken. Al onze recepten horen bij de familietraditie en zijn geheim, maar ik vind het leuk om te experimenteren met nieuwe grondstoffen en bereidingswijzen bijvoorbeeld de veganistische. Ik bedenk de recepten en vervolgens experimenteer ik net zo lang tot ze niet beter kunnen. Dan neemt mijn vrouw

de productie over. We zijn in 2015 begonnen en te klein om grootschalig te produceren. Dat willen we ook niet, want we willen winnen op kwaliteit, ook al is de concurrentie groot. Onze voorsprong is mijn wets- en warenkennis, en het gebruik van natuurlijke grondstoffen."

Baklava en falafel

"Mijn vader was aannemer en mijn broers zitten ook in de bouw, maar ik koos voor het maken van levensmiddelen. Voeding interesseert me, het liefst bereid met natuurlijke ingrediënten. Onze koekjes zijn gluten- en suikervrij, daar komen geen smaakversterkers of andere toevoegingen aan te pas. De basis is puur vruchtensap, waar zo weinig mogelijk suiker aan wordt toegevoegd, liefst in de vorm van honing. De prijs is hoger dan elders, maar de kwaliteit vergoedt dat. We hopen dat we een nieuw segment in de markt hebben aangeboord. Er is veel belangstelling voor gezondheid.
Behalve baklava maken we ook falafel van kikkererwten met kruiden, en balletjes van in de zongedroogde yoghurt met kruidenzout. Je kunt ze heel lang bewaren, in de olie of droog. Het is lekker in dressings van salades. De techniek komt uit Mongolië en is nu via Syrië hier beland, dus eigenlijk via de oude Zijderoute. Daar verwijst de naam op mijn kaartje dan ook naar: Silk Road Cuisines.
Als logo voor Afandi Sweets en Silk Road Cuisines heb ik een Syrische bakbrommer gekozen. De motor is een echte Zundapp, in de bak zitten de spullen die we verkopen.

Bakbrommer met melkbus en flessen in 1958 op het Kort Rapenburg, fotograaf onbekend

"Wij Syriërs nemen de tijd voor het maken van mooie producten en investeren daarin. Hier is de technologie weer beter. In Syrië leven de vrouwen binnen en gescheiden van de mannen. Maar dat verandert onder invloed van buitenaf in rap tempo. Daar droeg je een baard, je snor haalde je eraf. Hier was het omgekeerd. Wij hebben van twee landen het beste gekozen. Bij mij thuis hangen schilderijen van de Zijderoute en het Nederlandse landschap boven de bank." •

INGEZONDEN

GIJSELAARSBANK

In de Hart van de Stadkrant van september 2018 beschreven Carla van der Poel en Leo Gräper de restauratie van de Gijselaarsbank op de kop van het Rapenburg aan de Breestraat. Wijkregisseur René Verdel en Erfgoed Leiden stuurden de volgende aanvullingen.

René Verdel

Het plaveisel bestond uit terracotta tegels die bij de bank leken te horen. Ze waren gebakken in dezelfde steenfabriek waar ook de tegels en stenen uit de bank

verwerkt waren. Toen een aannemer rond 2013 de stenen als afval wilde afvoeren, heb ik Erfgoed Leiden op de hoogte gebracht en zijn de terracotta tegels opgeslagen.

Erfgoed Leiden en Omstreken (ELO)
Het ontwerp van de bank en vloer is gemaakt door keramist en beeldhouwer Willem Brouwer in opdracht van het burgercomité "Huldeblijk De Gijselaar". Brouwer koos voor een combinatie van baksteen en terracotta. Helaas zijn er geen ontwerptekeningen gevonden van het monument.

Plavuizen
Lange tijd lagen er plavuizen voor de bank. Aangenomen werd dat deze uit 1920 dateerden en bij het monument hoorden. Op filmbeelden van de opening en oude foto's zijn deze plavuizen echter niet te zien. In plaats daarvan ligt rond de Gijselaarsbank een iets verhoogde, waaiervormige bestrating van in elkaar grijpende bakstenen.

De Gijselaarsbank in 2010 met de plavuizen, foto Architektenburo Veldman | Rietbroek | Smit)

Schering en inslag
Verder onderzoek leidde naar een artikel over de Gijselaarsbank in het tijdschrift 'Klei' uit 1920. De auteur schrijft over "de aardige bewerking die hij [Brouwer] bij de klinkersteenen van het trottoir heeft toegepast, eene bewerking ontleend aan de textiele kunst, waarbij hij de klinkersteenen als met scheering en inslag tot een patroon verwerkt heeft". Brouwer zelf spreekt in het artikel over "het weefwerk van den baksteenvloer". (Klei, 12e jaargang nummer 11, 1920). Ook het Leidsch Dagblad noemt de bestrating in een artikel over de opening van het monument: "Door horizontale en verticale plaatsing der baksteen is hier een speelsche lijn verkregen." Deze bronnen maken duidelijk dat de bestrating met klinkers onderdeel uitmaakte van het ontwerp van de Gijselaarsbank. Hiermee wilde Brouwer de bank verbinden met zijn omgeving. •

STADSLOKAAL
BURGERZAKEN
Lunch Diner Borrel
Stadslokaal Burgerzaken
Breestraat 123 Leiden tel 071 5661122 fax 071 5125771
www.stadslokaalburgerzaken.nl

STADSONTWIKKELING

FIJNSTOF AFVANGEN IN DE GARENMARKTGARAGE

door Jan Pieters

Vogelvlucht Garenmarktplein, tekening Studio VVKHC (Ronald Knappers)

Een praktijkproef in Eindhoven
In de klankbordgroep die de bouw van de ondergrondse garage begeleidt is de vraag opgekomen of fijnstof niet weg gefilterd moet worden uit de lucht die de garage permanent de stad zal inblazen.
Aanleiding was een artikel in de NRC over een proef in Eindhoven. Daar kijken de gemeente, de Technische Universiteit en innovatiebedrijf ENS Clean Air Solutions uit Cuijk of het zin heeft de lucht die uit een grote ondergrondse garage wordt geblazen eerst van fijnstof te zuiveren. De basis was eind 2016 gelegd door een wetenschappelijke publicatie van professor Blocken (TU Eindhoven). Volgens het door hem ontwikkelde model heeft het zin om fijnstof in de lucht in semi-afgesloten ruimten als garages en tunnels eerst af te vangen voordat die lucht weer de stad in wordt geblazen. De garage zuigt omgevingslucht aan waarin al veel fijnstof zit. De auto's voegen daar fijnstof aan toe door remmen, optrekken en bandenslijtage. Brandstofemissies dragen ook bij aan het fijnstof, maar dat aandeel is maar 10 % van het totaal. Elektrisch rijden gaat daarom niet veel helpen. Als uit die extra vieze lucht rond de 50 of 80% van het fijnstof wordt afgevangen dan gaat schonere lucht de garage uit

dan er in kwam. Garages als stofzuiger! Maar een model is maar een model. De vraag is of het in de praktijk ook zo werkt. Daarom de Eindhovense proef. In het voorjaar van 2019 komen de resultaten beschikbaar, de onderzoekers zijn hoopvol gestemd.

Fijnstof is een akelig goedje

Moet het agressieve fijnstof in de ondergrondse garage wel worden afgevangen? We stellen de vraag nu. Daar is alle reden voor. Hoe eerder je rekening houdt met het plaatsen van installaties, hoe beter die zijn in te passen. De Nederlandse Gezondheidsraad schrijft in Gezondheidswinst door schone Lucht dat fijnstof een belangrijke oorzaak is van aandoeningen van de luchtwegen en hart- en vaatziekten. Daar komt bij dat er een brede kloof gaapt tussen de Europese en de Nederlandse luchtkwaliteitsnormen en wat een veilig ondergrens zou kunnen zijn. Fijnstof is al bij heel lage concentraties schadelijk. De fijnste deeltjes van het fijnstof worden niet door de longen tegengehouden en komen direct in de bloedbaan terecht. Van daaruit kunnen ze overal in het lichaam kleine ontstekingen veroorzaken. Mogelijk dat ze op die manier ook nog eens de kans op Alzheimer en dementie vergroten. Alarmbellen genoeg dus. Fijnstof is een groot probleem, vooral in binnensteden. De Staatsecretaris van Infrastructuur en Waterstaat schijft in een brief aan de Tweede Kamer dan ook: "Ook wanneer de grenswaarden (de Nederlandse en EU-normen) zijn gehaald kunnen we niet stilzitten. Luchtverontreiniging leidt jaarlijks tot 12.000 vroegtijdige sterfgevallen. Daarom zet ik met het Schone Lucht Akkoord in op een permanente verbetering van de luchtkwaliteit".

Vragen in de Leidse gemeenteraad

Fijnstof speelt natuurlijk niet alleen in de Tweede Kamer en de klankbordgroep. Gemeenteraadslid Theeuwen van de SP heeft op 6 juni vragen gesteld aan het college van B&W van Leiden. Uit die vragen en de beantwoording door het college op 12 juli klinkt op zijn minst een gedeelde bezorgdheid door over de fijnstofconcentraties in onze stad. Tijd voor actie zou je zeggen.

Resultaten Eindhoven afwachten

In de klankbordgroep werd besloten tot een gesprek tussen enkele leden van deze groep, de omgevingsmanagers en het adviesbureau (Witteveen en Bos), dat indertijd verantwoordelijk was voor de paragraaf luchtkwaliteit in de vergunningverlening. In dat gesprek op 20 september is duidelijk geworden wat de vraag is: heeft fijnstof afvangen zin? Afgesproken werd dat zodra meer bekend werd uit de Eindhovense proef, we weer bij elkaar zouden komen. Inmiddels is duidelijk geworden dat die resultaten pas in het voorjaar van 2019 beschikbaar komen in de vorm van een wetenschappelijke publicatie. De metingen zijn afgerond, in Eindhoven is men nu bezig met de analyse. Als die klaar is weten we of het model van professor Blocken klopt. En als dat klopt dan heeft het afvangen van fijnstof in de garage, bezien vanuit de milieukwaliteit, waarschijnlijk zin.

Hoeveel zou dat gaan kosten?

De vraag die dan aan de orde komt is of we daar ook de kosten voor over hebben. We moeten dan eerst weten hoeveel filters er nodig zijn, hoeveel die kosten en wat het gebruik kost. De eerste schattingen lopen erg ver uiteen. ENS denkt aan een bedrag van rond de € 200.000, maar in de klankbordgroep had de gemeente het over een bedrag dat in de buurt komt van de € 800.000.

Effect

De hoeveelheid lucht die je uit de garage blaast is gering in verhouding tot de hoeveelheid buitenlucht. Als je dat kleine beetje schoner maakt is het effect voor de stad nog steeds gering. Toch kan het zin hebben, je hoeft maar weinig fijnstof af te vangen om effect te hebben. Fijnstof maakt immers ziek, en ziekte is duur. Denk aan zorgkosten en productieverlies. Ook een geringe verlaging van de fijnstofconcentraties in lucht levert al gezondheidswinst op en dat tikt meteen aan. Dit geldt volgens de Gezondheidsraad ook als de verlaging plaatsvindt ten opzichte van een laag niveau. Er is ook gezondheidswinst als de blootstelling kort duurt. Maar hoeveel baat we in Leiden hebben bij het afvangen van fijnstof is afhankelijk van de manier waarop schonere lucht zich straks over de stad verspreidt.

De Garenmarkt zoals bij tot voor kort was, fotograaf onbekend

Alle beetjes helpen

Iedereen die in de gelegenheid is om de concentraties aan fijnstof te verminderen zal zich moeten inspannen om dat ook te doen. Fijnstof komt zo'n beetje overal vandaan: van verkeer, vliegtuigen, zeeschepen, opdwarrelde stof op de grond (zelfs uit de Sahara), houtkachels, de zee, stallen enzovoort. Veel van het fijnstof dat we in Leiden inademen komt van de wegen om Leiden heen, van Schiphol, Rijnmond, Antwerpen en het Ruhrgebied, en van stallen in Brabant. In Leiden wordt daar vooral door autoverkeer (en misschien ook houtkachels) wat aan toegevoegd. Ook het fijnstof dat wij produceren verplaatst zich over grote afstanden en draagt bij tot hogere concentraties elders.

Het vermijden van fijnstof is erg moeilijk. Je kunt nou eenmaal niet autorijden zonder remmen, optrekken, of de wrijving van banden op de weg, maar als we op elkaar

blijven wijzen met het argument 'mijn kleine beetje maakt geen verschil' doet niemand wat en worden onze kinderen opgezadeld met een fors gezondheidsprobleem. Grote klappers zouden kunnen zijn: veel minder economische activiteit, veel minder autorijden, geen houtkachels meer--ook niet als die CO2 uitsparen. Dat zijn ingrijpende en dure maatregelen, daarom is de belangrijkste optie: fijnstof in half open ruimten (zoals de Garenmarktgarage) afvangen. Dan blijf je zo dicht mogelijk bij de bron.

De Garenmarkt is goed voor je

Als straks de fijnstoffilters in de Garenmarktgarage werken, dan moeten we alle Leidenaren uitnodigen om op het dan inmiddels schitterend ingerichte verblijfsplein zonder auto's zo dicht mogelijk onder de uitlaat van de garage op een bankje te gaan zitten. Kom naar de Garenmarkt, dat is goed voor je! Dat fijnstof afvangen moet dan natuurlijk ook in de garage onder de Lammermarkt. Daar wonen en verblijven immers ook mensen. Maar eerst afwachten wat de Eindhovense proef oplevert, dan kijken wat het voor Leiden zou doen en dan besluiten mede (maar niet uitsluitend!) op grond van de specifiek Leidse situaties. Daarna is de gemeenteraad aan zet. Zwommen we maar in het geld, maar helaas, het 'vrij te besteden NUON-geld' hebben we onder de grond gestopt en wel in de vorm van de twee hele grote parkeergarages. Dat moet natuurlijk eerst weer terugverdiend worden via de parkeergelden, voor het weer uitgegeven kan worden. Maar laten we er dan in ieder geval voor zorgen dat die garages ons gezonder maken, als dat kan.

Hoe werkt het?

Door de lucht langs een heel hoge elektrische spanning te geleiden, wordt het fijnstof elektrisch geladen. Het clustert tot grotere deeltjes en die slaan neer op een plaat waarbij het fijnstof is omgevormd tot grofstof. Daardoor is het bij inhaleren onschadelijk geworden. Vervolgens kan het grofstof worden verwijderd en verwerkt als afval. Aangetoond is dat dergelijke installaties 50% van het fijnstof met een deeltjesgrootte tot 2, 5 micron uit de luchtstroom kunnen halen. •

DIEREN

DE KNOBBELZWAAN

door Jacques van Alphen

Van de drie zwanensoorten in Europa is de knobbelzwaan ons het meest vertrouwd, omdat deze soort al sinds de middeleeuwen ook gehouden wordt als siervogel, als leverancier van dons en om zijn vlees. Lang was het houden van zwanen een voorrecht van de adel. In het Verenigd Koninkrijk is nog steeds iedere niet gemerkte zwaan officieel eigendom van de koningin. Als Nederlandse knobbelzwanen in Engeland overwinteren worden ze dus tijdelijk eigendom van het Britse koningshuis. De status van de knobbelzwaan is dus ambivalent: zowel wild als gehouden. Onze koning is lid van de zevenhonderd jaar oude Zwanenbroederschap, een gesloten herengezelschap dat Kerstmis viert met het eten van zwaan.

Verspreidingsgebied

Van oorsprong komt de knobbelzwaan voor in een groot deel van West-Azië en Europa waar ze broeden in estuariën, moerassen en meren. Nederland is dus bij uitstek geschikt voor de soort. De knobbelzwaan is als siervogel op veel plaatsen ingevoerd en daar verwilderd. Je kunt ze nu bijvoorbeeld vinden in Noord-Amerika, Nieuw-Zeeland en Japan. Ook in Europa is het broedgebied tegenwoordig veel groter dan vroeger, je treft ze nu ook aan in Italië en Spanje.

Het lelijke jonge eendje

Jonge knobbelzwanen zijn als regel grijsbruin van kleur. Het duurt drie jaar voordat ze hun hagelwitte volwassen verenkleed krijgen, reden voor Andersen om een jonge knobbelzwaan te beschrijven als lelijk jong eendje. Omdat de knobbelzwaan veel gehouden wordt als siervogel, is dat grijze verenkleed van jonge zwanen eigenlijk ongewenst. In Polen is ooit een mutant ontdekt die meteen in het eerste jaar al wit is: de vorm immutabilis (= onveranderlijk), zelfs het dons van de kuikens is al heel licht grijs. Deze vorm wordt daarom veel gehouden. De knobbelzwanen in de stad zijn van gemengde afkomst, en hebben vaak zowel licht gekleurde als grijze kuikens.

Knobbelzwanenkuikens, foto Internet

Gedrag

Knobbelzwanen worden altijd genoemd als het gaat over partnertrouw: in alle populaire teksten staat dat de dieren paren vormen voor het leven. Toch blijkt dat niet altijd zo te zijn. Engelse ornithologen bestuderen al meer dan 25 jaar een kolonie knobbelzwanen die al vanaf de dertiende eeuw ter plaatse is. Omdat alle dieren geringd zijn weten ze precies of paren bij elkaar blijven. Het blijkt dat paren die met succes jongen grootbrengen inderdaad bij elkaar blijven. Paren die kinderloos blijven daarentegen wisselen nogal eens van partner. Ze broeden in hun derde levensjaar voor het eerst, en kunnen daarmee doorgaan tot ze 18 jaar oud zijn.

Opgebolde vleugels

Knobbelzwanen zijn meestal territoriaal. Beide ouders zorgen voor de jongen, maar het uitbroeden van de

eieren is een taak van het vrouwtje, terwijl het mannetje vooral bezig is met het verdedigen van het territorium. Knobbelzwanen dreigen naar indringers met opgebolde vleugels, waardoor ze groter lijken. Als dreigen niet helpt gaan ze over tot de aanval, waarbij ze rake klappen kunnen uitdelen met de vleugelrand en ze bijten bovendien. Ze verdrijven op die manier andere zwanen uit hun territorium en ze vallen daarbij ook grotere dieren en mensen aan die ze als bedreiging voor hun jongen zien. Scandinavische knobbelzwanen hebben ontdekt dat het zwemmen met opgebolde vleugels niet alleen goed is om te dreigen. Bij een rugwind werken de opgebolde vleugels als een zeil en maken zo het zwemmen van grote afstanden makkelijker. Soms broeden knobbelzwanen in kolonies van meer dan honderd paren. Het is niet goed bekend waarom, maar de aanwezigheid van een uitgestrekt voedselgebied is wel een voorwaarde. Territoriale paren blijven het jaar rond in hun territorium, tenzij ze door sneeuw en ijs worden verdreven. Vooral de zwanen uit Noordoost Europa zijn daarom trekvogels. Veel van die vogels brengen bij ons de winter door. Merkwaardig is dat de vrouwtjes verder trekken dan de mannetjes.

Voedsel

's Zomers eten knobbelzwanen vooral waterplanten die ze met hun lange nek tot in één meter diep water van de bodem kunnen grazen. Ze eten ook oeverplanten als ze daar met hun snavel vanuit het water bij kunnen. Hoewel van nature planteneters zijn zwanen flexibel. Na de invasie van de driehoeksmossel in de Nederlandse wateren zijn de zwanen ook mosselen gaan eten. Ze hebben bovendien ontdekt dat mensen het leuk vinden om ze brood te voeren. 's Winters, als het moeilijk is om voldoende waterplanten te vinden, gaan de zwanen het land op om daar gras te eten. Je kunt dan grote groepen jonge zwanen in de weilanden zien.

Gebraden zwaan op het schilderij De Bruiloft te Kana door een navolger van Hieronymus Bosch (na 1516, depot Museum Boijmans van Beuningen)

Naam

Knobbelzwanen danken hun naam aan de zwarte bobbel boven de snavel. Die knobbel is een ornament dat een rol speelt bij de partnerkeuze. De grootte van de knobbel en de intensiteit van de oranjerode kleur van de snavel zijn een graadmeter voor de kwaliteit van het dier. Het hebben van een knobbel is kostbaar en de grootte ervan varieert met het seizoen en de fase van de reproductieve cyclus: groot in de periode voor en tijdens het broedseizoen, en veel kleiner gedurende de rest van het jaar.

Plaagdieren?

De knobbelzwaan is de laatste decennia sterk in aantal toegenomen, boeren klagen over schade aan hun weilanden en hoewel knobbelzwanen een beschermde status hebben worden er ontheffingen verleend voor afschot. Zo werden er in de periode 2007 - 2010 in Zuid-Holland gemiddeld 1400 zwanen per jaar afgeschoten. In dezelfde periode werd een schade geconstateerd van tussen de 5.000 en 10.000 euro per jaar. Dat betekent maximaal 7 euro schade per afgeschoten zwaan. Erg veel schade doen de zwanen dus niet. Het afschot van zwanen heeft gemaakt dat ze weer op de menukaart staan van enkele restaurants. Het eten van zwanen is uit ons gewoontepatroon verdwenen en het is moeilijk om er goede recepten voor te vinden. Het borstvlees, wanneer klaargemaakt als biefstuk, is heerlijk en oude recepten maken gewag van zwaan aan het spit. •

INITIATIEF

GRETHA DE VRIES WERK AAN DE WINKEL

door Carla van der Poel

Gretha de Vries met een van de dierenonderdelen, foto Sarah Hart

Gretha de Vries van Werk aan de Winkel, het verkoopatelier met duurzame en creatieve producten in de Diefsteeg, heeft een wel heel eervolle opdracht gekregen. Naturalis heeft haar verzocht om 42 dierenonderdelen te maken, bedoeld als educatief materiaal in het vernieuwde museum. Dit vraagt vindingrijkheid, maar dan zijn ze juist bij Gretha aan het goede adres.

Iets maken voor kinderen tussen de vier en zes jaar stelt zo zijn eigen eisen. De onderdelen moeten biologisch

kloppen, makkelijk aan te trekken zijn door de jonge doelgroep en tijdens het bewegen blijven zitten. Dat resulteerde in een soort rugpanden met verstelbare banden. Tot slot moest het geheel ook nog tegen een stootje kunnen. Dan kun je niet over een nacht ijs gaan. Gelukkig zijn er op de Haanstraschool voldoende kinderen in de jongste groepen van verschillende maat om dit door te passen. De kinderen hadden daar uiteraard veel plezier in.
Een idee van wat we zoal volgend jaar in het museum kunnen verwachten? Een schild van een waterschildpad, een vlinder, van ragfijne organza op een satijnen onderlaag, een staart van een zebra, met een pluim aan het eind etc. Het museum hoopt in de zomer van 2019 open te gaan. Komt dat zien! •

INITIATIEF

RAPENBURG 6

door Marjolijn Pouw

Dit prachtige pand vlakbij de Breestraat werd in 1670 gebouwd. In de 18e eeuw behoorde het aan de Leidse lakenindustrieel Allard de la Court, die er een deel van zijn schilderijen-, sculpturen- en rariteitenverzameling in onderbracht. In de Tweede Wereldoorlog werd het pand door de Duitsers gevorderd. Bij hun aftocht roofden ze het leeg op de door hen aangebrachte eiken lambrisering na, volgens de huidige eigenaar Willem Bloemendaal. Tot in de jaren 70 waren er onder meer de studentenkeuken het Prytaneum in gevestigd en het studentenreisbureau NBBS.
Het pand werd acht jaar geleden door Willem Bloemendaal gekocht. Hij restaureerde het, maakte er op de bovenverdiepingen luxe appartementen in voor expats en een conferentieruimte op de begane grond. De restauratie gebeurde zonder subsidie, want al gauw lag Bloemendaal met Monumentenzorg en Erfgoed Leiden overhoop. Hij kreeg van de gemeente dan ook geen vergunning voor de restauratie en is toen maar zonder vergunning begonnen. De gemeente legde hem daarvoor een forse boete op. De onenigheid liep zo hoog op dat de partijen niet meer met elkaar willen praten en het waarschijnlijk op een rechtszaak uitloopt. De verbouwing is nu bijna af, alleen de opgang naar de voordeur ontbreekt nog. Hieronder het verhaal van Willem Bloemendaal. De gemeente reageerde erop, zie de passage aan het slot.

Self-made man

Willem is wat je noemt een self-made man. Zijn vader had een tuinderij in Leiderdorp. Door een ongeval werd hij langdurig uitgeschakeld, waardoor Willem al vanaf zijn veertiende de tuin draaiende moest houden en alleen de lagere school kon afmaken. Aanvankelijk kweekte hij tomaten, paprika's en komkommers, maar toen bloemen steeds meer in trek kwamen stapte hij op fresia's over. Hij begon zijn eigen tuincentrum, waar hij planten en tuinbenodigdheden aan particulieren verkocht. Later kocht hij een aantal verwaarloosde panden in Leiden en omgeving die hij zelf liet opknappen, waaronder Rapenburg 6.

Nooit met lege handen lopen

"Mijn vader zei altijd: 'nooit met lege handen lopen en die raad heb ik opgevolgd' verklaart de nu 78-jarige Willem monter. "Als je een boek zou schrijven over mijn leven zou je niet geloven wat ik allemaal heb meegemaakt en aan tegenslagen te verduren heb gehad. Maar ik ben er toch gekomen en nu heb ik dit pand opgeknapt. Ik wou iets doen voor de stad, maar het is helaas op een desillusie uitgelopen. Ik word op alle fronten tegengewerkt, niet in de laatste plaats door de gemeente en de instanties die eraan hangen. Als je eruit ligt dan hoef je niet op enige steun te rekenen. Zo mocht ik niet meedoen met Open Monumentendag. Toen heb ik zelf maar de deur van Rapenburg 6 opengezet en het liep storm. We hebben meer dan 400 mensen binnen gehad, allemaal even enthousiast."

Plafondschildering die Willem Bloemendaal liet aanbrengen in de hal, foto Sarah Hart

Opknappen zonder subsidie

"Toen ik met de restauratie begon vroeg ik overal netjes een vergunning voor aan, maar ik merkte al gauw dat het op niets uit zou lopen. Neem die mooie, monumentale trap in de hoek. Die mocht niet aangebracht worden van Monumentenzorg, want zulke trappen had je niet toen het huis werd gebouwd. Aan de hand van sporen en restanten onder de plafondplaten die in de loop van de jaren waren aangebracht, kon ik aantonen dat ze het bij het verkeerde eind hadden, maar het hielp allemaal niks. Ze bleven stug volhouden dat ik het bij het verkeerde eind had.
In de hoek achterin wilde ik een lift, maar een lift in zo'n appartement? Hoe ik daarbij kwam? Er zit notabene ook een lift in het Sieboldhuis aan de overkant. Waarom mag het daar wel en is het hier verboden? Ook de eiken lambrisering van de Duitsers mocht er niet af. Die past helemaal niet in deze oude grachtenpanden, maar hij moest en zou bewaard blijven want hij was antiek. Jaren 40 antiek dan toch zeker. Ik had geen zin meer om het resultaat van al dat gekissebis af te wachten en ben toen maar op eigen houtje begonnen. Dat is me niet in dank afgenomen. Binnen de kortste keren had ik een boete aan mijn broek. Van subsidie was al helemaal geen sprake, want ik voldeed niet aan de eisen. Het gaat er in Leiden heel anders aan toe dan in Amsterdam of Den Haag. Als iemand daar een pand koopt dan slopen ze eerst alles eruit en dan pas komt Monumentenzorg. Mijn architect is netjes en heeft Monumentenzorg er meteen bijgehaald, maar het heeft allemaal niks geholpen."

Achter de geraniums vandaan blijven
"Ik kocht het pand toen ik 70 werd. Een ander kruipt dan achter de geraniums, maar ik wilde nog van alles, waaronder dit monument opknappen. Eerst heb ik de achterkant aangepakt, de brandtrap van de muur af gehaald en alles opnieuw laten voegen met een klassieke snijvoeg. Dat heb ik daarna ook aan de voorkant laten doen. De gemeente beweert dat het helemaal niet nodig was, omdat het voegsel hier en daar nog heel goed was. Nou je had het moeten zien, overal doorslaande muren en beschimmeld stucwerk. Toen kreeg ik een boete. Die accepteer ik natuurlijk niet, ik laat het voor de rechter komen.
Ik had gedacht dat ik in twee jaar klaar zou zijn met de restauratie, maar ik ben nu bijna 78 en door alle gedoe is het pand nog steeds niet af."

Het mooiste pand van het Rapenburg
"Wat nog moet is de vervanging van de monumentale toegangstrap aan de voorgevel. Die heb ik volgens oude tekeningen laten namaken, maar het is weer niet goed genoeg; hij mag niet geplaatst worden. Volgens onze gegevens hebben er vroeger paaltjes met kettingen langs de voorgevel gestaan, maar volgens Monumentenzorg lagen er alleen maar grote platen. Die grote platen wil ik niet, omdat ze nogal gauw barsten. Ik heb liever kleinere platen en palen met de kettingen voor mijn pand. Je moet er niet je fiets tegen de ramen kunnen zetten. Dat mag natuurlijk ook weer niet."

De trap naar het keldergewelf, foto Sarah Hart

"De gemeente zou blij moeten zijn dat een van de mooiste panden van het Rapenburg in oude luister is hersteld, maar ik heb het gevoel dat mijn inspanningen worden geminacht door de instanties. Ik zou de zaak graag met de wethouder willen bespreken en bezien hoe ik het werk zou kunnen afmaken. Maar ja, daar krijg ik helaas de kans niet voor."

Reactie van de gemeente
"Leiden heeft een prachtige historische binnenstad met veel monumenten. En daar gaan we dus heel zorgvuldig mee om. Dat betekent inderdaad dat er regels zijn als het gaat om bijvoorbeeld restauratie van mooie oude panden. Er zijn in dit geval veel overtredingen geweest, waar de gemeente coulant mee om is gegaan. Het is niet zo dat de deur van de wethouder gesloten is voor meneer, maar natuurlijk moet ook hij zich wel gewoon aan de regels houden." •

STADSONTWIKKELING

PARELVISSEN IN DE PIETERSWIJK

door Els Olden

Is Leiden volgebouwd? Geen sprake van! Bekijk het project "071 Nieuwe Parels" en u ziet dat er op tal van plekken plaats is voor een heel bijzonder droomhuis. Ja, ook in onze wijk!
Op 15 oktober van dit jaar verscheen het boekje "071 Nieuwe Parels", online gezet door het Rijnlands Architectuur Platform (RAP) en de Katwijkse Stichting ArchiScienza als vervolg op een initiatief van architect Fons Verheijen. In dit boekje ontdekt u een groot aantal plekjes in Leiden die erom vragen bebouwd te worden. Het zijn er 71, met een knipoog naar Leidens kengetal. Mooi zijn ze meestal niet; vaak mag je ze best verwaarloosd noemen. En juist daarom zou het zo prettig zijn als er iets mee werd gedaan. Want je wordt niet blij bij het passeren van een onkruidveldje naast een blinde muur, een huizenrij, onderbroken door een paar garages die de achtertuin van een pand in een parallelstraat begrenzen, een open hoek met een beklad trafohuisje als blikvanger of een winkelpand dat ooit zijn bovenverdiepingen verloor. Maar zulke plekken kunnen, als een goede architect zich erover ontfermt, wel culturele pareltjes worden en de buurt een enorme opkikker geven.

Ontwerpprijsvraag
Het boekje "071 Nieuwe Parels" was ook onderdeel van een prijsvraag voor architecten en ontwerpers, waarmee prijzen van 3000, 2000 en 1000 euro te winnen waren. Het boekje blijft voorgoed op internet staan voor alle woningzoekenden die alsnog een parel willen opvissen. Valt er, om welke reden dan ook, een parel af dan wordt die door een andere vervangen. De reservelijst is lang genoeg: "we hadden er in de stad best driehonderd kunnen vinden", zegt architect Peter van Swieten van het RAP.

Gemeente loopt er warm voor
Als u in Leiden een bijzonder woonhuis wil laten bouwen op een van de parelplekken wordt er wel wat van u verwacht. U zult zelf een architect moeten zoeken, zelf met de eigenaar van de bouwplaats moeten onderhandelen en overeenstemming met de omwonenden zien te bereiken. Ook zult u gemeentelijke toestemming moeten krijgen en moet uw bouwplan energiezuinig en klimaatvriendelijk zijn. Gelukkig staat de gemeente Leiden welwillend tegenover dit project. Geen wonder, want zonder dat het belastinggeld kost komen er extra woningen bij en wordt de stad er beslist mooier van.
Parels in de Pieterswijk

Ook in onze wijk zijn er parels te vissen. We vonden maar liefst negen potentiele bouwplekken, waar met respect voor de historische omgeving en de Leidse bouwvoorschriften wonen mogelijk kan worden gemaakt. Loopt u er maar eens langs om de situatie in ogenschouw te nemen. Dit zijn ze:
Doelengracht 6, Kapelstraat *(waarbij wordt aangetekend dat het toiletgebouw en de passage gehandhaafd moeten blijven,)* **Kaiserstraat 18, Kaiserstraat 22, Kaiserstraat 43, Kleine Paterbrug** *(waarbij wordt aangetekend dat ernaast en erover kan worden gebouwd met respect voor de historische waarde)*, **Langebrug 6M, Nova Passage, Rapenburg 111A.**

Welke projecten werden bekroond?
Op 28 november 2018 werd na afloop van het Stadscafé in Scheltema onder grote belangstelling de uitslag van de ontwerpwedstrijd bekend gemaakt, voor heel wat mensen een spannende avond. In totaal waren er maar liefst 92 inzendingen binnengekomen, waaruit de jury, bestaande uit Hilde Blank, stadsbouwkundige van Leiden en de architecten Maarten Grasveld en Joost de Haan een keuze moest maken. De favoriete locatie bleek in onze wijk te liggen: voor de omgeving van het openbare toilethuisje in de Kapelstraat, naast het stadhuis, werden maar liefst negen plannen ingediend. Langebrug 6M had drie architecten geïnspireerd. Tijdens zijn toelichting bij een aantal ontwerpen zei Fons Verheijen dat het hem speet geen prijs voor vlijt te kunnen uitreiken aan die ene inzender die met plannen kwam voor alle 71 locaties. Vanwege het grote aantal goede ontwerpen kregen eerst nog vijf inzenders een eervolle vermelding, waarna de prijzen werden uitgereikt door Hilde Blank. Het goud ging naar Sander Smit van Accu Architecten die in de Kapelstraat naast het stadhuis het prachtige "Stad Huis" schiep dat we hierbij afbeelden. Het bevat een driekamerappartement, twee starterswoningen met lift en een dakvilla. Die heeft een dakterras en een daktuin en krijgt als 'schoorsteen' een windmolen die geen rook uitblaast, maar energie opwekt.

Stad Huis Accu Architecten, winnaar 071 Nieuwe Parels ontwerpwedstrijd 2018, © Accu Architecten

Het zilver ging naar Roorda-DB voor een schitterende woonparel aan de Herenstraat, een robuust huis dat op enige afstand uittorent boven de nostalgische art deco-garage. Het brons werd uitgereikt aan de Leidse Gaaga-architecten voor het 'Poorthuis' waarmee ze vier de Morsweg ontsierende garages omtoverden tot een plek met een geweldige uitstraling: het huis, met ondergrondse garage voor vier auto's, staat op een muur met een traliehek waardoor de achterliggende villa bereikbaar blijft en het groen van de tuin op straat zichtbaar wordt.
Het is de bedoeling om volgend jaar een tweede boekje te laten verschijnen, waarin alle ingezonden ontwerpen worden opgenomen die kwalitatief de moeite waard zijn. Overigens kan geen enkele architect door het indienen van een ontwerp een bepaalde bouwplek claimen. De woningzoekende beslist aan wie hij de opdracht geeft voor de bouw van zijn droomhuis. •

steun het Leids Carillon Genootschap

Er zit muziek in de lucht...

Steun het Leids Carillon Genootschap voor maar € 20,- per jaar.
leidscarillongenootschap@gmail.com
www.leidscarillongenootschap.nl

BUREN ONDERNEMEN

LEIDS VAKMAN VAN HET JAAR

Diverse ambachtelijke bedrijven uit de Pieters- en Academiewijk deden mee aan de recent gehouden wedstrijd om Leids Vakman van het Jaar te worden. Het goud en brons ging naar twee winkels uit de Doezastraat, het zilver naar een ondernemer op de Langebrug. De eerste prijs was voor slager Piet van der Vooren. Met zijn zoon Menno erbij zit de familie van der Vooren al zeven generaties in het vak van ambachtelijke slagers.
Kapper Eric Flanderhijn ontving de tweede prijs. Aan hem konden we de uitspraak ontlokken: "Ik was de eerste in de non food!" Tot zijn clientèle mag hij veel oud-studenten rekenen.
Het brons ging naar Rob van der Geest van Us Bertus, ook wel bekend als het Friese Bakkertje, met vestigingen aan de Groenhazengracht en de Doezastraat. (CvdP)

Piet van der Vooren in zijn winkel aan de Doezastraat, foto Carla van der Poel •

DIEREN

BIJEN IN DE STAD

door Jacques van Alphen

Honingbij, afbeelding Internet

Dit jaar was er overal een geweldige fruitoogst, behalve in mijn tuin. De rijzige appelboom produceerde hooguit een tiental appels, tegen de verwachting in die de uitbundige bloei in het voorjaar had gewekt. Ik was niet de enige met klachten. Een vriend met een gezonde lijsterbes in de tuin wees me misprijzend op de magere trosjes bessen die hier en daar tussen het uitbundige lover waren te zien. De verklaring kan alleen maar gebrek aan bestuiving zijn. Dat er problemen zijn met de bijen in Nederland is goed bekend bij de Leidse bestuurders. Leiden is, samen met Alphen aan de Rijn, Zoetermeer, Leiderdorp en Hazerswoude heel actief binnen het project Groene Cirkels (www.groenecirkels.nl) dat bij-vriendelijke beplanting stimuleert. Verwonderlijk is daarom dat Leiden zo achterloopt als het gaat om honingbijen in de stad.

Algemene Plaatselijke Verordening

De verklaring is eenvoudig. In Leiden geldt namelijk een bijna honderd jaar oude Algemene Plaatselijke Verordening (APV) die het plaatsen van bijenkasten verbiedt op minder dan 30 meter van bewoonde bebouwing of de openbare weg. Een regeling die het onmogelijk maakt om bijen te houden in de stad. Navraag bij het bestuur van de plaatselijke bijenvereniging leerde me dat deze verordening ook wordt gehandhaafd. De regeling kent wel een uitzondering, namelijk als op minder dan zes meter van de bijenkast een schutting van minstens twee meter hoog wordt geplaatst. Die uitzondering geeft inzicht in het waarom van de regeling. Als een bijenkast dicht bij de grond wordt geplaatst, dan vliegen de bijen laag uit en is er een groot risico dat ze in botsing komen met mensen en daarop reageren door te steken.

Omhoog

Het idee dat bijen die hoog uitvliegen geen last veroorzaken heeft tot een revolutie geleid in het bijenhouden. In New York, Londen, Parijs, Melbourne en Chicago is het verbod om bijen te houden in de stad opgeheven. De bijenkasten staan hoog op de daken, of de balkons, en de bijen blijken het heel goed te doen in de stedelijke omgeving. Ook in Nederland worden nu bijen gehouden in de stad. Amsterdam is een mooi voorbeeld: in hartje Amsterdam staan ruim zevenhonderd bijenkasten. In navolging van de bijenkasten op de Parijse Opera staan er bijvoorbeeld kasten op de Stopera, het Amsterdamse gemeentehuis annex Muziektheater. De Tweede Kamer wil bijenkasten op alle overheidsgebouwen. Zo staan er kasten op een balkon van het Ministerie van Economische Zaken. Bijen houden in de stad is onder andere toegestaan in Den Haag, Rotterdam, Haarlem, Gouda, Utrecht, Groningen en Nijmegen. In een aantal van deze steden worden ook cursussen 'Bijen houden in de stad' gegeven. Dat lijkt me verstandig, want bijen op een verantwoorde manier houden en zorgen dat ze geen overlast geven, vergt wel enige kennis. Gelukkig hebben we in Leiden een actieve imkersvereniging (Imkersvereniging Leiden en omstreken, www.imkersleiden.nl) die zulke cursussen kan organiseren.

Waarom vasthouden aan een oude APV?

De vraag is daarom waarom de gemeente Leiden nog vasthoudt aan zo'n oude APV.

Veel mensen zijn bang voor bijen, hoewel ze de honingbijen die vredig nectar verzamelen in de bloemen op hun balkon niet eens herkennen als zodanig. Toch is de angst wel begrijpelijk. Bijen zullen hun nest altijd verdedigen tegen indringers en als er een ongelukje gebeurt, zoals het omstoten van een bijenkast, richt de agressie zich niet alleen op de dader maar ook op andere mensen in de buurt. Maar meestal zijn honingbijen vredelievend en worden ze zelfs niet agressief als je de kast waarin ze wonen openmaakt.

In plaats van de APV die in Leiden geldt, heeft de gemeente Oegstgeest de regeling dat iedereen bijen mag houden in de directe omgeving van de woningen, mits er geen klachten komen. Als er meer dan drie klagers zijn moeten de bijen weg. Dit lijkt me een regeling waarmee ook Leiden mee uit de voeten zou moeten kunnen. Er zijn namelijk veel positieve argumenten voor bijen in de stad.

Bijen in de stad

Bijen blijken ook in de stad te floreren, vaak beter dan daarbuiten zelfs. Dat klinkt paradoxaal, maar als je bedenkt dat er in de stad maar weinig pesticiden worden gebruikt en dat er gedurende het hele seizoen een grote variatie aan bloemen aanwezig is, dan verdwijnt die paradox. Het probleem van de moderne landbouw is, dat er een deel van het seizoen geen bloemen meer zijn in akkers, weiden en hooilanden. Bijen beginnen het seizoen met nectar en stuifmeel oogsten van bomen, vooral van wilgen. Daarna komt de periode waarin vruchtbomen bloeien, de weilanden en bermen vol staan met paardenbloemen en dat het koolzaad bloeit. Dat is voor bijen een tijd van overvloed. Daarna komt de zomer en dan zijn er tegenwoordig geen bloemen meer in onze akkers en weiden te vinden tot aan het eind van het seizoen.

In de stad staan vaak veel linden en robinia's, die na de vruchtbomen bloeien en er zijn tuinen en plantsoenen die de hele zomer bloeiende planten hebben en laatbloeiende struiken, zoals sneeuwbes. In het najaar bezoeken de bijen graag de bloemen van klimop, een soort die ook in de stad veel is aangeplant. Er is dus een constant

voedselaanbod, en omdat bijen tot wel vijf kilometer kunnen vliegen om nectar te halen kunnen ze ook buiten de stad voedsel zoeken.

Locaties van bijenkasten in Amsterdam, afbeelding Internet

Bijen zijn ook van belang voor het stadsecosysteem. Hun aanwezigheid kan er niet alleen voor zorgen dat er vruchten komen aan uw en mijn appelboom, ze zorgen ook voor een betere oogst van besdragende struiken en die dienen weer als voedsel voor vogels zoals merels, lijsters, spreeuwen en houtduiven. Ze zorgen ook voor meer zaden aan kruidachtige planten en ook daar profiteren de vogels van. Als het groene cirkelproject dan ook aandacht besteedt aan de aanplant van bij-vriendelijke bomen in het Singelpark komt het met de biodiversiteit van de stad wel goed, maar dan moet de thans geldende APV wel verdwijnen. •

DIEREN

BEEST GEWEEST

door José Plevier

Je loopt er jaren voorbij zonder dat het je opvalt: een sculptuur, gevelsteen of andere decoratie met de afbeelding van een dier. Hier weer enkele voorbeelden. De talloze leeuwen met een Leids wapenschild in de klauwen in onze wijk laten we voorlopig buiten beschouwing.

Nieuwsteeg 19

Op voordeur van de fraaie houten pui van Nieuwsteeg 19 bevindt zich als deurklopper een bronzen vogel. Het uiterlijk en de houding van het beestje verraden dat het om een specht gaat. Vorm en functie vallen mooi samen. Immers, het natuurlijk gedrag van de specht is om met zijn scherpe nagels aan loodrechte stammen hangend, deze driftig roffelend met zijn snavel te bewerken.

Foto Sarah Hart

Doelensteeg 7 Eva van Hoogeveenshofje

Op het gebeeldhouwd festoen boven de poort hangt links een beetje schuin het familiewapen van Eva van Hoogeveen, een liggend schaap in een groene wei. Het schaap komt, uit natuursteen gehouwen, ook in de binnentuin terug als bekroning van de pomp die dateert uit 1739.

De vertaling van het Latijnse opschrift boven de poort luidt: "Eva van Hoogeveen, dochter van Albert, Heer van Hoogeveen, een zeer kuise en lofwaardige Maagd, heeft deze Huisjes ter ere van God voor kuise Maagden en eerbare Weduwen, in haar testament beschikt. Toeschouwer, loof de overledene en volg haar na. Anno 1659."

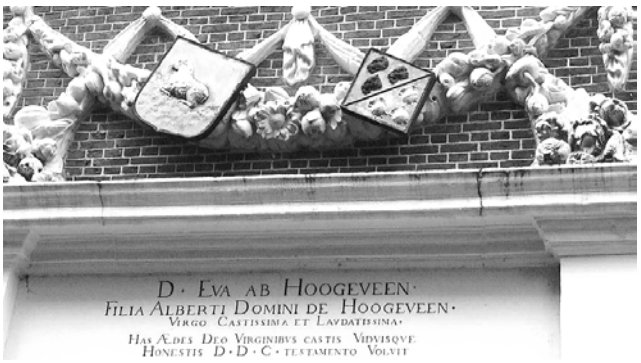

De poort boven het Eva van Hoogeveenshofje, foto W. Devilee

Na Eva's overlijden in 1652 bouwde stadsarchitect Arent van 's Gravensande in 1654-'55 twaalf huisjes rond een binnentuin op het terrein van het voormalig klooster Roma. De toegangspoort werd in 1659 gerealiseerd.

Langebrug Penshalpoort tussen nummer 22 en 24

De Penshal was min of meer een doorloop van de Breestraat naar de Langebrug, met daarin overdekte banken voor de verkoop van slachtafval en varkensvlees wat niet verkocht was in de Vleeshal onder het Stadhuis. Er resten nu alleen nog poortjes, een in de Breestraat en een op de Langebrug. Het poortje op de Langebrug wordt ook wel het 'Schapenpoortje' genoemd.

De boog boeven het Penshalpoortje op de Langebrug, foto Erfgoed Leiden en Omstreken (ELO)

Op een console boven de boog zit een ram met flinke gekrulde hoorns en een dikke vacht op z'n achterpoten. Hij houdt een wapenschild vast met daarop de Leidse sleutels. Het poortje wordt gedateerd op 1607 en is waarschijnlijk ontworpen door de stadsmetselaar van Leiden destijds: Van Bilderbeek. Zie ook het artikel Pensverkoopsters en spekwyven door Peter Nederpel in Hart van de Stadkrant 142, november 2014. •

INITIATIEF

WINTERVERHALEN IN HET PIETERSKWARTIER

Sinds zo'n vijftien jaar kennen we de drijvende ijsbaan en kerstmarkt op de Nieuwe Rijn. Bij de Hooglandse kerk wordt het kerkplein omgedoopt tot kerstplein, met een nostalgische kermis en een grote kerstboom waarin men foto's kan hangen van geliefde personen. In het weekend van zaterdag 15 en zondag 16 december zullen er met Joris Linssen tv-opnames voor het programma Joris' Kerstboom worden gemaakt over de verhalen achter die dierbaren.

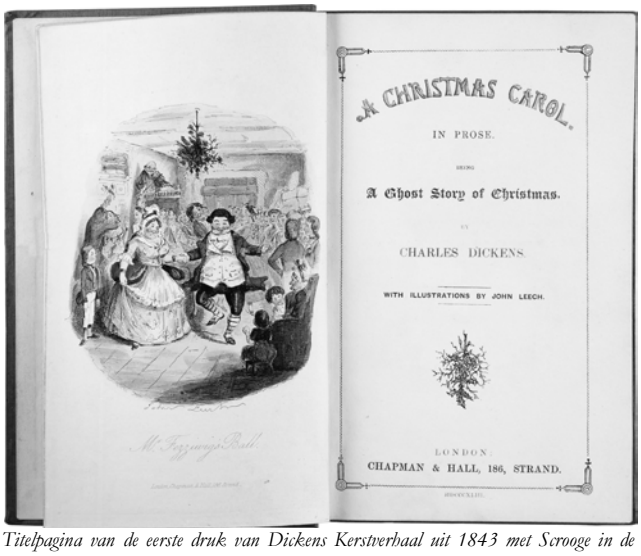

Titelpagina van de eerste druk van Dickens Kerstverhaal uit 1843 met Scrooge in de hoofdrol

Scroogefestival

Onze wijk kent dit jaar eveneens een winteractiviteit. De ondernemersvereniging Pieterskwartier organiseert op zaterdag 15 en zondag 16 december het festival Winterverhalen. Rondom de Pieterskerk en in de omliggende straten zullen acteurs met hun acts ervoor zorgen dat de bezoeker zich in een 19de-eeuwse Dickensiaanse sfeer waant. De organisatie heeft hiervoor de samenwerking gezocht met het Scroogefestival in Arcen, dat zijn expertise deelt en historische poorten en attributen uitleent. Verder zal er gezongen worden en zal er ook een aantal oude ambachten op het plein te zien zijn, maar veel meer zullen we nog niet verklappen. Het wordt ongetwijfeld een sfeervolle aangelegenheid, waarin het historische karakter van de wijk goed tot zijn recht zal komen. De ondernemersvereniging heeft de intentie om deze activiteit jaarlijks terug te laten keren, waarbij ook andere thema's dan het 19de-eeuwse Londen als uitgangspunt kunnen dienen. (CvdP)

MAATWERK
Zoekt u een betrouwbare aannemer?
MaatWerk = kennis & vakmanschap
vrijblijvende offerte? | Bel Menno de Jong 06-29 50 25 70
Rapenburg 32 | 071-5891157 | www.maatwerk-leiden.nl

INITIATIEF

DE BUURDERIJ

David Luijendijk van Eko-logisch en Semra van Rijnswou van Leidsche Vleeshouwerij, foto Sarah Hart

Ooit patisson gegeten? Zuring, wellicht? Wel eens Zuid-Hollandse wijn geproefd of pure perensap uit Zoetermeer? Waaraan denkt u bij tokkelroom? Deze producten kunnen allemaal worden verkregen via de Buurderij (een samentrekking van boerderij en buur). Wekelijks is het mogelijk om, direct van kwekers, (zorg)boerderijen, en andere kleine duurzame bedrijfjes, zoals (taarten)bakkers en jammakers, die zich binnen een straal van 15 km bevinden, diverse eerlijke en deels weinig bekende producten te betrekken. Op woensdag tussen 16:00 en 18:00 uur in het Hof van Sijthoff vindt de uitlevering plaats.

Sandra Dool, de coördinatrice vertelt: "De mensen krijgen door de achtergrondinformatie meer kennis over de toepassing van groentes. Oudere mensen hebben die kennis nog, maar die is niet altijd doorgegeven. Zoals het feit dat je vroeger zuring - eigenlijk een kruid - toevoegde aan spinazie. Het is hier een sociaal gebeuren; buren raken onderling met elkaar in gesprek. Er zijn zelfs wijkgenoten die hierdoor een baan hebben gevonden! Zo zijn er twee mensen die nu bij Kwekerij Eko-logisch in Roelofarendsveen werkzaam zijn."

De producenten werken kleinschalig, meest biologisch en zijn duurzaam, liefst met gerecyclede verpakkingen. Los van het feit dat het om pure en vaak vergeten smaken gaat, vermijd je hiermee de vele emballage die via de supermarkten tot ons komt. Bovendien krijgt de producent een eerlijke prijs. In meerdere opzichten een sympathieke ontwikkeling. Er zijn ook leuke producten om cadeau te geven Tot nog toe is het alleen mogelijk om via de computer te bestellen. Tot nog toe is het alleen mogelijk om thuis online te bestellen. Een vrijwilliger zou daar verandering in kunnen brengen. Mocht iemand zich willen melden, dan kan dit via buurderijleiden@gmail.com. Op de website is te zien hoe je lid kunt worden (www.debuurderij.nl).

Carla van der Poel •

HISTORIE

door Hans Heestermans

Frédéric Bastet beschrijft hoe hij met de beeldhouwer Ek van Zanten, de maker van die prachtige pauwen op de Pauwbrug, midden in de nacht ging kijken of die pauwen er nog stonden en ongeschonden waren. "Vreemd gedrag, voor twee heren in het holst van de nacht op een brug. Dat moeten de agenten in de politiewagen die achter ons stopte ook gedacht hebben. Stevige agenten stapten uit, de ene zei nors: 'Wat mot dat hier?' Een zaag hadden we niet bij ons. Maar ze bleven hinderlijk achterdochtig om ons heen hangen. 'Ik zou maar eens wegwezen', zei de andere agent. Hij rammelde met iets – 'Kom kom', heb ik toen gezegd en ik voegde eraan toe, op Ek van Zanten wijzend, dat ze de eer hadden hier te staan met de beeldhouwer die deze bronzen dieren zelf had gemaakt. 'Loop naar de pomp. En wegwezen', herhaalde de agent die volgens mij niet met een bosje sleutels rammelde maar met handboeien. – Wij lieten ons niet intimideren. Hardnekkig zijn we de pauwen blijven strelen. De agenten gingen met hun auto twintig meter verderop staan. Daar hebben we ze eindeloos laten wachten, tot we vertrokken zijn, in de stilte van de nacht. Toch wel een veilige stad, Leiden. Het hele gebeuren had een eigenaardige poëzie. Bijna ontroerend."

Piet Paaltjens, pseudoniem van François HaverSchmidt (1835-1894), was gelukkig toen hij in Leiden studeerde. Daarna, als dominee in afgelegen stadjes, maakte zijn 'worgengel' hem diep ongelukkig. Hij pleegde uiteindelijk zelfmoord. Hij kon z'n studententijd niet vergeten. Aan zijn studievriend, in een romantische herinnering aan hun studententijd, schrijft hij: "O Mijn Sand! Mijn Broeder! Half acht sloeg de klok, toen ik vanmorgen ontwaakte. Mijn eerste gevoel was'-grammietigheid (= boosheid). En geen wonder! Ik had zoo zoet liggen droomen van golvende, bruine meisjeskrullen; van maagdenoogjes vol stoutheid en toch vol gevoel, vol geest en toch vroomheid; van blozende wangen met kuiltjes en van lagchende, roze-roode lippen, waarop ik kussen mocht drukken, zoo Goddelijk lekker…en daar zag ik mij plotseling teruggeslingerd in …mon lit solitaire, célibataire, zooals Martins zong in die blije dagen, toen wij aan de voetjes van Zulma en Maria uitrustten van onze studiën".

Eigenaardigheden

Er zijn soms van die eigenaardigheden in de taal die niet zijn te verklaren. Zo schijnen de Leienaars heel vaak na een bepaalde uitspraak nog eens en doen te zeggen. Stel bijvoorbeeld het volgende: een jongen rijdt met zijn vriend op de fiets in de Breestraat. De vriend heeft net verkering gekregen. De relatie is zo serieus dat de ouders zelfs al met elkaar kennis gemaakt hebben. Toevallig de vorige dag. En de vriend vertelt laaiend enthousiast:" 't klikte bedeen, gezèèllig, en zinge en danse en doen."

Nog een voorbeeld, ook uit de werkelijkheid gegrepen. Iemand heeft een grote bewondering voor handwerkslieden, vooral voor stucadoors. En in opperste adoratie verzucht hij: "Die staan maarr te smeerre en doen!"

Kinderen vervelen zich soms stierlijk. Ze hangen wat in de stoel. Staan dan weer op. Pakken een boek en leggen het vrijwel onmiddellijk weer weg. En ze vragen uiteindelijk klagend aan hun ouders wat ze moeten gaan doen om zich niet te vervelen. Een standaardantwoord in Leiden was: "Gaat de kat kietele met 'n nèiptang".

Iemand is net bezig met verhuizen. Na een paar dagen komt hij wat oude kennissen tegen die informeren of de verhuizing al opschiet. "Zit je al op rree" wordt er dan gevraagd. Oftewel: is alles al een beetje op orde? Ree is de oude vorm van gereed, dus er wordt dan zoveel gevraagd als 'ben je al op het punt dat je gereed bent'?

Breestraat De Harmonie, collectie ELO

look
OPTIEK
OOGMETING LENZEN BRILLEN
Breestraat 133
2311 CM Leiden
T. 071 512 22 13
www.lookoptiek.nl

BESTUUR

BERICHTEN

Jan Demper (JD), Aart Martin de Jong (AMJ) Adri Klaassen (AK), Fred van der Loo (FL), Carla van der Poel (CvdP), Marjolijn Pouw (MP), Giny Schoemaker (GS), Theresa Steeman (TS)

PIETERSWIJK

Breestraat – Mosterdsteeg – Botermarkt - Choorlammersteeg | Renovatie De vergunning is verleend, de bouw kan beginnen. (MP)

Langebrug | Proef om sluipverkeer tegen te gaan De gemeente heeft de bijeenkomst over de proef met de afsluiting van de Langebrug naar het eerste kwartaal van 2019 verschoven. De bijeenkomst heeft als doel een inhoudelijk voorstel voor de Langebrug te presenteren, waarbij onderwerpen als de locatie (waar sluiten we de Langebrug af), de verkeerscirculatie (in welke straten verandert de rijrichting), en de evaluatie aan bod komen. De avond is uiteraard ook bedoeld om suggesties uit de buurt op te halen. De bijeenkomst was in eerste instantie dit najaar gepland, maar de gemeente heeft meer tijd genomen om de proef in samenhang te zien met de verdere plannen voor een autoluwe binnenstad. Omdat de gemeente op dat thema inmiddels stappen heeft gezet, zullen naast de proef op de Langebrug, ook de eerste ideeën over de autoluwe binnenstad op de agenda staan. Uitnodigingen worden ruim van tevoren huis-aan-huis bezorgd.
In januari zal ook nog een themabijeenkomst over stadsbrede mobiliteit volgen. De autoluwe binnenstad, maar ook de visie op parkeren en fietsen zullen daar behandeld worden. Ook hiervoor worden de uitnodigingen huis aan huis bezorgd. (AK)

Pieterskerkgracht | Hoppezak Ouders met kleine kinderen die eind november over de Pieterskerkgracht liepen hadden heel wat uit te leggen. De ene na de andere Sinterklaas konden ze er tegenkomen, hoe zat dat? In de feestmaand december, eigenlijk het hele jaar door, word je in de wijk regelmatig aangesproken met de vraag waar Hoppezak nou eigenlijk is. Hoppezak is een begrip in heel Nederland, maar sinds het Leiden International Film Festival (LIFF) begin november, met als thema Ridiculously Normal, spreekt heel Leiden over dit kledingverhuurbedrijf. Mariëlle van der Want volgde Hoppezak een jaar lang. Samen met Wendy Westerhof maakte ze er een documentaire over. Daaruit blijkt dat elke periode zijn eigen feesten en dito kleding kent. Na LIFF is Van der Wants documentaire enkele malen vertoond in de Leidse bioscoop Trianon. De voorstelling was telkens vrijwel meteen uitverkocht. Kortom, een film om te gaan zien. (CvdP)

Pieterskerkgracht jaren 60, fotograaf onbekend

ACADEMIEWIJK

Doelencomplex | Bewoners van het Doelencomplex nodigden begin november de nieuwe raadsleden uit om ze bij hun zorgen te betrekken. Er kwamen vijf raadsleden van vijf partijen opdagen: D66, PvdA, PvdD, SP en GL. Men was het met de bewoners eens dat het hele proces niet erg humaan is verlopen. Op 20 november beschreef Miep Smitsloo in het Leidsch Dagblad de verwikkelingen rond het complex. De opmerking daarin van de universiteit over de beoordeling van het alternatieve Campusplan is volgens de BC nogal onvolledig. De bewonerscommissie (BC) stuurden hun reactie naar het Leidsch Dagblad. (Zie de rubriek 'BC aan het woord' op www.doelencomplex.nl, de site van de bewoners.)
Naar het schijnt heeft de wethouder (Dirkse) al een tijdje een vierde locatie voor de bewoners binnen de singels op het oog, maar deze moet nog worden voorgelegd aan het College voordat hij bekend gemaakt mag worden. Bij het ter perse gaan van deze krant was er nog niets bekend. (GS & TS)

Witte Singel | Rivierdonderpadhotel Sinds kort beschikt onze wijk over een hotel voor rivierdonderpadden. Omdat de gemeente de beschoeiing van de singel moest vervangen dreigden deze kleine beestjes—kenmerk van schoon water in onze grachten—ten prooi te vallen aan grondels en Amerikaanse rivierkreeften. Onderwater in Leiden bedacht een kistje met een gat, waar alleen de donderpadjes doorheen kunnen en plaatste verschillende exemplaren. Naar het schijnt is het hotel goed bezet. Zie: https://onderwaterinleiden.nl/ (MP)

LEVENDAAL-WEST

Garenmarktplein | Definitief ontwerp herinrichting Garenmarkplein gereed Op 16 oktober konden geïnteresseerden in het Leidse stadhuis kennis nemen van het definitief ontwerp van het nieuwe plein dat bovenop de nieuwe parkeergarage moet komen. Mede dankzij de inbreng van de werkgroep Plein aan de Garenmarkt van PALLeiden is het ontwerp een evenwichtige combinatie van groen en plein dat goed past in een stedelijke omgeving. Een ontwerp waar we als PALLeiden zeker trots op mogen zijn. Het wordt vrijwel zeker een plein zonder 'blik'. Een mooie garage verdient immers ook een mooi dak. Voor PALLeiden was dat een dak zonder auto's.
Een van de mensen die zich daar bijzonder hard voor heeft gemaakt is bewoner Huub Frencken. Samen met Sonja Wagemans is hij de drijvende kracht geweest achter de PAL-werkgroep die het ontwerp maakte.
Met de totstandkoming van het definitief ontwerp is besloten om de werkgroep op te heffen. Wij danken alle mensen die hun steentje hebben bijgedragen aan de realisatie van dit mooie ontwerp. Toch is een speciaal woord van dank verschuldigd aan Huub vanwege zijn niet aflatend enthousiasme en zijn vasthoudendheid voor wat betreft het ageren tegen een plein met auto's. (FL)

Jan van Houtkade | Singelpark PALLeiden heeft met de Vrienden van het Singelpark de aansluiting tussen het Plantsoen en de Boisotkade besproken, het deel dat over de Jan van Houtkade loopt en nog ingevuld moet worden. Op 23 januari is er een bijeenkomst met buurtbewoners en de winkeliersvereniging van de Doezastraat om de ontwikkeling van een plan te bespreken. De uitnodigingen voor deze bijeenkomst worden half januari huis aan huis bezorgd. Het is de bedoeling om een werkgroep op te zetten die onder auspiciën van het bestuur van PALLeiden een plan maakt, dat door de buurt omarmd wordt. De Vrienden van het Singelpark en de gemeente worden daar uiteraard ook bij betrokken. (MP)

Van der Werfpark | Renovatie een Neverending Story? De herinrichting van het Van der Werfpark laat weer op zich wachten. PALLeiden is hierover al vier jaar met de gemeente in overleg. Nu verwacht men pas begin 2019 een serieuze start te kunnen maken met het uitvoeren van de plannen.
Ondertussen blijven de klachten bij ons binnenkomen. Doordat de hekken vrijwel permanent open staan wordt het park door (brom-) fietsers en scooters gebruikt als 'sluiproute'. Maar hier hoort natuurlijk geen fietspad, dus ook geen geplande 'fietssluis' ter hoogte van het standbeeld, want dan wordt er een verkeerd signaal afgegeven. De wijkvereniging heeft dit herhaaldelijk aan de gemeente laten weten.
Klachten kan men melden bij 14071, zowel telefonisch als digitaal: www.leiden.nl/14071. De klachten worden in ieder geval geregistreerd, er wordt dus een dossier opgebouwd. Uiteraard kan men zijn klacht ook bij PALLeiden indienen: info@palleiden.nl.
Overigens blijft PAL bij gemeente benadrukken dat het Van der Werfpark onder geen beding een evenemententerrein mag worden.

Gezien het groeiende aantal evenementen in de stad zeker niet overbodig (AK),

PALLEIDEN BESTUUR

Evenementen | Het bestuur wil balans en locatieprofielen Eind oktober bespraken de wijkverenigingen van de binnenstad met Yvonne van Delft (de verantwoordelijke wethouder) en haar ambtenaren het evenementenbeleid. De wethouder wilde vooral horen hoe de wijkverenigingen de evenementen in de binnenstad ervaren. De steen des aanstoots is op de eerste plaats het geluidsniveau, op de tweede plek staat het gebrek aan handhaving van de vergunningsvoorwaarden: denk daarbij aan de afgesproken begintijd van de opbouw, opstelling van wagens, eindtijd en afbouw van het evenement. De wethouder gaf aan dat zij streeft naar een betere balans tussen evenementen en het wonen in de stad. Maar hoe ziet die balans eruit? De wijkverenigingen werden uitgedaagd om hierover mee te denken. PALLeiden is van mening dat er duidelijke en grensbepalende **locatieprofielen** voor evenementen moeten komen. Deze bepalen de mogelijkheden voor de ondernemers die evenementen aanvragen en geven de bewoners houvast voor wat mag en niet mag. In de profielen liggen onder meer het geluidsniveau, aantal evenementen per jaar, en de analyse van het evenementengebied vast.
PALLeiden pleit ervoor om deze locatieprofielen op vier onderwerpen te toetsen: de balans tussen evenementen en wonen, kwaliteit (is het met Leiden verbonden?), duurzaamheid en gezondheidsaspecten. Een hele uitdaging. Op 10 december is er een evaluatiebijeenkomst gepland waar de wethouder het evenementenbeleid, en de horeca- en cultuurvisie wil evalueren. Het resultaat leest u in de volgende krant. (AK & AMJ)

Locatieprofielen | Het beschrijven van de locatieprofielen, een onderdeel van het programma 'Leiden Festivals' en een pilot van het Centrum Management Leiden (CML) en de gemeente, is vertraagd. Men hoopt het programma in 2019 voort te zetten en af te ronden. (AK)

Ledenadministratie PALLeiden op orde Tijdens de laatste algemene ledenvergadering in april van dit jaar stond de teller van het aantal betalende leden op slechts 45. Dat was, afgezet tegen de 450 leden die er op papier zouden moeten zijn, een dramatische constatering. En voor het bestuur alle reden om vol in te zetten op verbetering van de ledenadministratie. Gekozen is voor een nieuw administratiepakket waarbij ledenadministratie en boekhouding aan elkaar gekoppeld zijn.
Begin september hebben wij alle mensen die in onze oude ledenbestanden voorkwamen benaderd met de vraag of zij nog lid van PAL wilden blijven en of zij in dat geval ook het lidmaatschapsbedrag zouden willen voldoen. Deze actie heeft ertoe geleid dat het aantal betalende leden intussen de 210 is gepasseerd. Een heel mooi resultaat vinden wij, maar het kan natuurlijk nog beter. Want niet van iedereen die is aangeschreven hebben wij een reactie gekregen of een betaling ontvangen.
Daarom hierbij nogmaals de oproep om nog vandaag een mail te sturen aan info@palleiden.nl wanneer u nog geen lid bent maar dat wel wil worden, of wil blijven maar vergeten bent om uw contributie te voldoen. Meldt u dan aan via de website, of bericht ons uw gegevens (naam en voorletters, adres, postcode, m/v, een of meerpersoonshuishouden) per brief, te bezorgen op Levendaal 6b, 2311 JL Leiden. U krijgt dan zo spoedig mogelijk een factuur voor de betaling van uw lidmaatschapsgeld. Het op eigen initiatief voldoen van het lidmaatschapsgeld behoort dan tot het verleden. (FL)

Parkeren | De gemeente Leiden staat voor grote uitdagingen, zoals het bouwen van 8500 extra woningen en klimaat neutrale oplossingen. Om de stad leefbaar, bereikbaar en aantrekkelijk te houden betekent dit uitgangspunten herijken en keuzes bepalen voor mobiliteit en parkeren. Er is een nieuwe parkeervisie nodig, zowel voor de auto als de fiets. Voor draagvlak stelt de gemeente parkeerpanels op om hierover mee te denken. PALLeiden vindt het een goede zaak dat vertegenwoordigers van de wijken en het centrum, bedrijfsleven en horeca erbij betrokken worden. Maar de binnenstad is niet vergelijkbaar met de buitenwijken. Daarom deden we in onze Nieuwsbrief van november een oproep om mee te denken in een parkeerpanel PAL. Er zijn zes enthousiaste reacties binnen gekomen, de groep kwam onlangs voor het eerst bijeen. Het was een levendige en betrokken bijeenkomst. Aan de orde kwamen mogelijkheden als alleen kleine auto's in de binnenstad toestaan, binnen de singels een maximum snelheid van 30 kilometer per uur verplicht stellen, van de hele binnenstad een wandelgebied maken. De groep is het er unaniem over eens dat handhaven van het stadsparkeerplan, een aansluitend knooppunten busvervoer en het benutten van innovatieve mogelijkheden om de verkeersbewegingen in de binnenstad te beperken nodig zijn, bijvoorbeeld via een bezettingsapp. Onze gedachten zijn te vinden op de website www.palleiden.nl . (AMJ)

PALLeiden | Privacy Bescherming van de persoonlijke levenssfeer is door de inwerkingtreding van de Algemene Verordening Gegevensverwerking (AVG) onlangs een hoofdzaak geworden voor alle bedrijven, instituties, overheid en verenigingen, die persoonsgegevens registreren van de mensen die ermee te maken hebben of verbonden zijn. Dit geldt dus ook voor de PALLeiden. De verordening dwingt de registrerende organisaties di bescherming te realiseren door organisatorische en technische maatrelen te nemen, aan te geven op welke wijze zij voldoen aan de AVG en verantwoording af te leggen aan hun omgeving. Voor de geregistreerde personen betekent de wet een verbetering van hun positie: zij hebben volledige zeggenschap over de door hen verstrekte gegevens en kunnen deze elk moment inzien, (laten) wijzigen en (laten) verwijderen. Hoe de PALLeiden een en ander heeft vormgegeven kunt u lezen in de Privacyverklaring op de website: www.palleiden.nl. (JD)

Samenwerking met studentenvereniging Minerva gewijzigd De afgelopen jaren is het penningmeesterschap van PAL steeds verzorgd door de zittende penningmeester van studentenvereniging Minerva. Om een aantal redenen heeft het bestuur van PAL gemeend dit te moeten wijzigen. Een belangrijke reden is dat de wijkvereniging sinds kort de beschikking heeft over een geautomatiseerd administratiesysteem waarin ledenadministratie en boekhouding direct gekoppeld zijn. Dat maakt de totale administratie van PAL, ook al is die niet heel ingewikkeld, voor ons eenvoudig en overzichtelijk. Daarnaast is een jaarlijkse wisseling van het penningmeesterschap verre van ideaal, zeker ook omdat die wisseling niet parallel loopt met het verenigingsjaar van PALLeiden
De huidige secretaris, Fred van der Loo, heeft aangegeven zowel de ledenadministratie als het penningmeesterschap voor zijn rekening te willen nemen. Daarom is in goed overleg met het bestuur van Minerva besloten om de samenwerking op dit punt per 1 november 2018 te beëindigen. Omdat in dit gesprek door Minerva werd aangegeven dat zij hechten aan een goede samenwerking met de wijkvereniging en PAL op haar beurt ook hecht aan een goede relatie met alle studentenverenigingen en niet alleen met Minerva is afgesproken dat er binnenkort een gesprek komt tussen PAL en de verschillende Leidse studentenverenigingen. In dat overleg willen wij met elkaar verkennen in hoeverre een structureel overleg haalbaar is en welke thema's in zo'n overleg zinvol zijn om met elkaar te bespreken. Wij houden u op de hoogte van de ontwikkelingen. (FL) •

PAL LEIDEN

De Vereniging voor Pieters- en Academiewijk en Levendaal-West (PAL Leiden) stelt zich ten doel de leefbaarheid in de wijk te vergroten. Het bestuur bestaat uit bewoners die voor maximaal zes jaar door de leden worden gekozen. Jaarlijks in april is er een ledenvergadering waarin het bestuur zich verantwoordt voor het reilen en zeilen van de vereniging en de financiën. Jaarverslag, statuten en reglementen zijn te vinden op de site: palleiden.nl. De wijk is een van de grootste van de binnenstad en bestaat uit de buurten Pieterswijk, Academiewijk en Levendaal-West. Op het kaartje hieronder zijn de grenzen aangegeven.

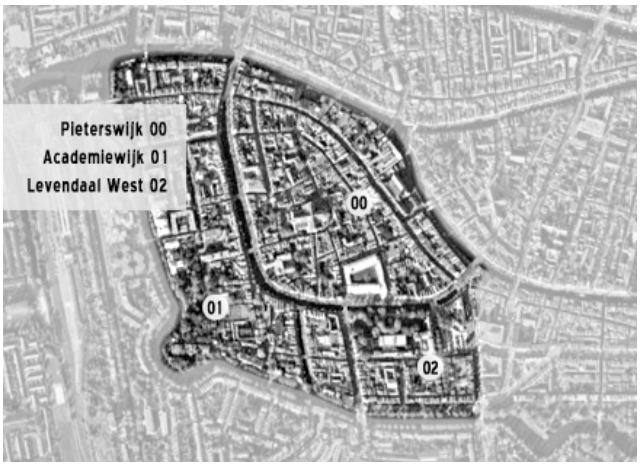

Adres en gegevens: Vereniging voor Pieters- en Academiewijk en Levendaal-West (PAL)
KvK Rijnland: 40445179
Postadres: Levendaal 6b, 2311 JL Leiden
@-mail: info@palleiden.nl
Bankrekening: NL47INGB0003664416

WWW.PALLEIDEN.NL

Bestuur

- **Adri Klaassen & Aart Martin de Jong** duo voorzitters
- **Fred van der Loo**, secretaris - nieuwsbrief
- **Jan Demper**, bestuurslid – distributie Hart van de Stadkrant

Hart van de Stadkrant

De Hart van de Stadkrant is een uitgave van PAL Leiden. De krant verschijnt drie maal per jaar in een oplage van 3000 exemplaren. Hij wordt verspreid onder de leden van de gemeenteraad, ligt ter inzage in het stadhuis, de OB, verschillende leestafels van cafe's en wordt huis aan huis bezorgd. Kopij graag voor de op het voorblad aangegeven datum opsturen naar: redactiehvds@palleiden.nl.

Nieuwsbrief

PAL Leiden geeft naast de krant een digitale Nieuwsbrief uit, waarvoor u zich kunt aanmelden op de website. De verzending gebeurt door Fred van der Loo, secretaris.

Redactie

Marjolijn Pouw
Charlotte Boschma
Els Olden
Carla van der Poel

Vaste medewerkers

Jacques van Alphen, Sarah Hart (foto's), José Plevier

Opmaak | Sanne Dresmé
Website | Hans Tebra
Drukwerk | Drukkerij van der Linden, Vliet 4a – 6 Leiden
Bezorging | **Organisatie** Jan Demper. **Bezorgers**: Rita Blankenberg, Sarah Hart, Aart Martin de Jong, Adri Klaassen, Jan Pieters, José Plevier, Marjolijn Pouw, Evelyne van Lottum en Marcel Schikhof, Henk van der Wal

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE

Artikelen en gesprekken | Jacques van Alphen, Willem Bloemendaal, Charlotte Boschma, Huub Frencken, Ruurd Halbertsma, Jan Floris Holsteijn, Barend Kraal, Aad van Maanen, Klaske van der Mandele, Els Olden, Arjen Pels Rijcken, Jan Pieters, José Plevier, Carla van der Poel, Marjolijn Pouw, Jacques Ruijgrok, René Verdel

Berichten | Aart Martin de Jong, Adri Klaassen, Fred van der Loo, Carla van der Poel, Marjolijn Pouw, Giny Schoemaker, Theresa Steeman

Foto's en illustraties | Accu Architecten, Chris Beresford, Charlotte Boschma, Internet, Gemeente Leiden, Sarah Hart, Ronald Knappers (VVKHC), Klaske van der Mandele, Practicum Musicae, Carla van der Poel

Donateurs | M.L.C. de Geus, Gemeente Leiden, VvE Kruitschip

De *Hart van de Stadkrant* is een uitgave van PAL Leiden. Hij wordt gemaakt en bezorgd door vrijwilligers.

LID WORDEN VAN PAL LEIDEN OF DONATEUR?

Dat gaat heel gemakkelijk.

1. **Lid worden** | Ga naar de website palleiden.nl. Kies in het hoofdmenu Aanmelden-Lid worden en vul daar uw gegevens in. Kort daarna ontvangt u digitaal de factuur voor uw lidmaatschap: € 10 ongeacht de omvang van uw huishouden.
2. **Donateur worden** | Stuur een mail naar info@palleiden.nl met uw persoons- en/of bedrijfsgegevens en het bedrag dat u wilt doneren (minimaal € 15). U ontvangt vervolgens een factuur met het door u aangegeven bedrag. Bij een donatie van € 100 of meer vermelden wij uw naam achter op de Hart van de Stadkrant..

Zeer bedankt!

BELANGRIJKE TELEFOONNUMMERS

- Wijkagent Dennis Perdok: **0900 8844**
- Buitengewoon Opsporingsambtenaar (BOA) Martin Oppelaar: **14071 of** m.oppelaar@leiden.nl
- Gemeentelijke diensten **14071**